Verhandeling over de vroegere en hedendaagsche strafregtspleging in Suriname

20

VERHANDELING

OVER

DE VROEGERE EN HEDENDAAGSCHE STRAFREGTSPLEGING IN SURINAME.

20

SPECIMEN HISTORICO-JURIDICUM INAUGURALE

DE

MODO PROCEDENDI SURINAMENSI IN CAUSIS CRIMINALIBUS, CUM VETERI TUM NOVISSIMO,

QUOD,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI

LUDOVICI CHRISTIANI VAN GOUDOEVER,

MED., CHIR. ET ART. OBST. DOCT. ET PROF. ORD.,

NEC NON

AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI CONSENSU

ET

NOBILISSIMAE FACULTATIS JURIDICAE DECRETO,

Pro Gradu Doctoratus

SUMMISQUE IN

JURE ROMANO ET HODIERNO HONORIBUS AC PRIVILEGIIS

IN ACADEMIA RHENO-TRAJECTINA

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS,

PUBLICO AC SOLEMNI EXAMINI SUBMITTIT

CORNELIUS JOHANNES HEIJLIDIJ.
Surinamensis.

A. D. XII M. NOVEMBRIS, ANNI MDCCCLVII, HORA I.

TRAJECTI AD RHENUM,
APUD J. G. BROESE.
MDCCCLVII.

VERHANDELING

OVER

DE VROEGERE EN HEDENDAAGSCHE STRAFREGTSPLEGING IN SURINAME.

AKADEMISCH PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Regten,

IN HET OPENBAAR TE VERDEDIGEN

DOOR

C. J. HEIJLIDIJ,

JUR. UTR. CAND.

Op Donderdag den 12 November 1857, des namiddags ten één ure.

UTRECHT,

J. G. BROESE.

1857.

GEDRUKT BIJ GIEBEN & DUMONT.

ALS BLIJK

VAN LIEFDE EN DANKBAARHEID

TOEGEWIJD

AAN MIJNE OUDERS.

»Coloni manent pars civitatis. Igitur eorum, tanquam civium, ra-
»tio habeatur necesse est, ut haud videantur esse nati damnatique ad
»serendum metendumque soli patriae, nec simul sibi."

PESTEL, *Comm. de Rep. Bat.*, § 161.

INLEIDING.

Reeds vóór het jaar 1634 schijnen zich aan de rivier de Suriname kolonisten te hebben nedergezet. Althans, toen omstreeks dien tijd DAVID PIETERSZ. DE VRIES, een Hollander, eene volkplanting in Cayenne had aangelegd en tot de Suriname was doorgedrongen, vond hij eenige woningen, in de gedaante eener sterkte van palissaden voorzien, door Engelschen gebouwd. Deze hielden zich met de tabakscultuur bezig; doch, hetzij die niet aan de verwachting beantwoordde, hetzij wegens de ongezondheid der landstreek, spoedig verlieten zij die oorden. Na hen zetten zich aldaar Franschen

neder, die echter spoedig wederom door de Britten werden vervangen. In den jare 1662 stond KAREL II de volkplanting aan lord WILLOUGHBY af [1]).

Voor dat tijdstip derhalve hebben de Nederlanders geene bezitting aan de Suriname gehad. Dieper landwaarts aan de rivier Comawine (Commewijne) hadden zich eenige Hollanders gevestigd, welke met de Indianen aldaar handel dreven [2]).

In 1665 was Suriname reeds merkelijk aangegroeid. De inwoners werden natuurlijk volgens de wetten van Engeland en eenige bijzondere keuren bestuurd [3]).

Gedurende den oorlog waarin ons vaderland van 1665 tot 1667 met KAREL II gewikkeld was, trachtte men elkander ook door het vermeesteren van wederzijdsche bezittingen afbreuk te doen. In het jaar 1666 gelukte het den heldhaftigen Zeeuw ABRAHAM CRIJNSSEN [4]) de Engelschen te verjagen en

---

1) Zie aangaande dien Gouverneur van de West-Indische eilanden DE WITT, *Brieven* IV. 344. *brief van* M. VAN GOGH van 29 Augustus 1664 en 675. *brief van* J. MEERMAN van 16 Februarij 1668.

2) E. LUZAC, *Hollands rijkdom*, II. 157 v.

3) LUZAC, II. 159.

4) Verg. Mr. J. C. DE JONGE, *Geschiedenis van het Nederlandsche Zeewezen*, II. D. 2e stuk. bl. 394 v., die zich o. a.

hunne kolonie te bemagtigen. De inwoners en eigenaren der suikerplantaadjen deden den eed van getrouwheid aan de Staten van Zeeland, terwijl de goederen van hen, die weigerden deze belofte te doen, verbeurd werden verklaard [1]).

De Zeeuwen aldus den 28 Februarij 1667 in het bezit van die landen gekomen zijnde, werden bij den vrede van Breda van 31 Julij daaraanvolgende in hun regt bevestigd [2]). Zij behielden het tot het jaar 1682, ofschoon reeds in het jaar 1678

---

bediend heeft van een geschrift getiteld: *Waarachtich verhael van de heerlycke overwinning van Pirmeriba ende de reviere Seraname, nevens 't weder veroveren van Ysequepe, Boumerona en Tabago, onder het commando van den Commandeur* CRIJNSSEN. 's Gravenhage A°. 1667.

1) *Tegenwoordige staat der Vereenigde Nederlanden.* Amsterdam 1739. D. I. bl. 537.

De republiek der Vereenigde Nederlanden, in 't Fransch beschreven door F. M. JANIÇON. 's Hage 1741. D. II. bl 249.

2) Zie hierbij DE WITT, *Brieven* IV. 677. 770, alwaar wij lezen: »ende de Gouverneur van de voorsz. Plaets (Suriname) »op de bloote exhibitie van de Artikelen van het Tractaet van »Vrede niet gedisponeert hebbende konnen werden, om de voorsz. »Plaetse te restitueren, aldaer alsdoen gekomen was een Zeeuw»sche snaeuw, medebrengende het open patent van den Koningh »van Engeland tot restitutie van de voorsz. Plaetse." — Verder 834 volgg. en 918, in welke laatste aanhaling men een' brief vindt van den Ambassadeur J. BOREEL, van 10 December 1669.

van wege Hun Hoogmogenden en den Prins van Oranje JOANNES HEYNSIUS tot Gouverneur van Suriname was aangesteld geworden [1]). In 1682 werd met goedvinden der Staten-Generaal, de kolonie aan de West-Indische Compagnie, de tweede van dien naam, afgestaan.

De Staten-Generaal verleenden den 23 September van hetzelfde jaar aan de volkplanting een Octrooi [2]), »hetwelk" zooals LUZAC [3]) zich uitdrukt, »voor de »*Grondwet* van een nieuw aan te leggen burgerschap, »welke eenigermate de breuken, den handel en »scheepvaart toegebragt, hersteld heeft, moet wor»den gehouden."

Het doel waarmede het werd geschonken blijkt uit de benaming *Fondamentele Conditiën* en uit den aanhef, alwaar gezegd wordt dat H. H. M. dit Octrooi gunnen »omdat zij in de persuasie zijn, dat »eene Colonie nootsakelijck in sijn geboorte moet »smoren, indien men de Coloniers in den aenbe»ginne swaerder belast als sij bequaem ende mag-

---

1) *Resol. der Staten-Generaal* van 9 September 1678. Mr. H. J KOENEN, *Geschiedenis der Joden in Nederland*, bl. 288.

2) *Groot Placaatboek* III. 1424.

3) LUZAC, II. 160 v.

»tigh sijn te dragen, in plaetse van deselve door »hulpe ende assistentie te ondersteunen, mitsgaders »door Privilegien en fondamentele Wetten te ver»sekeren, dat se in het toekomende in geene ondra»gelijke lasten sullen werden geinvolveert. Want »door soodanigen maniere van doen de albereijts »aanwesende Coloniers onder gehouden, en alle »anderen afgeschrikt werden omme tot voortsettinge »van soodanige Colonie, en op hope van het doen »van voordeel en van welvaren ende van het pai»sibel jouisseren van dien, sich mede derwaerts te »begeven. En dat ter contrarie, indien men de Co»loniers in den aenbeginne saghtelijk en selfs met »hulpe ende assistentie handelt, mitsgaders dat men »haer volkomen gerustheydt geeft datse voor het »toekomende, als sij in staet van middelen ende »welvaren souden mogen wesen gekomen, niet en sullen werden geactioneert, een Colonie, op een wel»gelegen Plaetse gefondeert wesende, van een kleijn »begin in korten tijd door toevloeijinge van alle »kanten tot een bijsonder en groot werck gemaeckt »kan werden 1)."

1) Met deze milde beschouwing verdient vergeleken te wor-

Uit dit gedeelte der Inleiding is het streven der Staten-Generaal blijkbaar. De artikelen, waaruit gemeld Octrooi bestaat, bevatten onderscheidene privilegien, »exemptie en immuniteyt van alle lasten, »waarmede alle Coloniers en Opgezetenen aldaer »beswaerdt sijn gedurende tien jaren [1])" en dergelijke. Tot meerdere zekerheid dat de bepalingen van het Octrooi zouden worden nageleefd, moest »de Poli»tycque Raedt op haren eed besorgen, dat daar»jegens geen infractien komen gemaeckt te wor»den [2])." Voorts stelde het vast dat de Raden gekozen moesten worden uit de »aansienlijckste, verstan»dighste ende moderaetste onder de Coloniers [3])." De Gouverneur had over alle »so Politycque als »Militaire saecken" het hoogste gezag, doch was in onderwerpen van eenig aanbelang gehouden den

---

den PESTEL, *Commentarii de republica Batava.* Vol. I. C. XIII. *De Coloniis* etc.

1) Art. 2.

2) Art. 16.

3) Art. 19. Nog in 1845 beriep men zich in een adres aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal op de bepalingen van dit Octrooi als *ten eeuwigen dage* aan de kolonisten in Suriname verzekerd. Zie *Bijdragen tot de kennis der Nederlandsche en vreemde Koloniën.* Utrecht 1846. bl. 111.

Raad bijeen te roepen, de zaak voor te leggen, en daarover te raadplegen »ten einde in dier voege »te besluiten als bij pluraliteit van stemmen oirbaar »en dienstigh sal geoordeelt wesen [1];" welk besluit door den Gouverneur moest worden opgevolgd en getrouw ten uitvoer gelegd. Eindelijk bepaalde Art. 22 dat de Gouverneur en de Raden zouden »vaceren tot het administreren van alle criminele »Justitie."

De Raad van Politie en Criminele Justitie, ook Politieke Raad genoemd, was uit tien Leden zamengesteld, onder welke de Gouverneur Generaal Voorzitter, en de bevelhebber van het krijgsvolk Eerste Raad waren. Welke orde van regtspleging door het Collegie gevolgd werd, vindt men nergens duidelijk vermeld. Maar in het ouder Reglement der Staten-Generaal van 13 October 1629, onder den titel van: »Ordre van Regieringe soo in Politie als Justitie in »de Plaetsen verovert, ende te veroveren in de West-»Indiën [2]," wordt in Art. 55 gezegd, dat: »in 't »beleijt van de Criminele Procedures, scherpe exa-

---

1) Art. 20.
2) Gr. Pl. B. II. 1235.

»minatie, sententieren over de misdadige, ende exe-
»cuteren van de straffe, ghevolgt sal werden het
»ordinaris ghebruijck van de Vereenighde Provinciën
»ende voorts *de ghemeene gheschreven Rechten* [1]."
Wanneer men nu onderstelt, dat naar de bedoeling
der Staten-Generaal dit Reglement ook voor de in
het vervolg »te veroveren Plaetsen in de W. I.,"
was uitgevaardigd en het later onnoodig geacht is
dit voorschrift te herhalen, mag men tot het besluit
komen, dat in Suriname reeds van dien tijd af in
criminele zaken geprocedeerd zal zijn volgens de
in het Moederland heerschende Ordonnantien van
PHILIPS van 5 en 9 Julij 1570. Althans is het,
naar luid van het verslag der Commissie, benoemd
bij besluit van de Tweede Kamer der Staten-Ge-
neraal van 3 October 1851, tot onderzoek van
het verslag van het beheer en den staat der Ko-

1) In de Instructie voor den Gouverneur Generaal van *Oost-Indië* HENDRIK BROUWER van 17 Maart 1632, wordt insgelijks in art. 1 vastgesteld, dat de Justitie zal worden bediend »vol-»gens de instructien en praktijken in de Vereenigde Nederland-»sche Provincien doorgaans, zoo in het civiel als in het crimi-»neel, geobserveerd." Verg. Mr. P. MIJER, Verzameling van In-structien, Ordonnancien en Reglementen voor Nederlandsch-Indië bl. 51.

lonien over 1849, zooveel betreft het regtswezen en de politie in Suriname, feitelijk onbetwistbaar, dat nog heden aldaar als verbindend wordt aangemerkt en gevolgd: »de stijl van Procederen van »Koning PHILIPS, gewijzigd bij Besluit der Repre»sentanten van het volk van Holland en Zeeland »van 10 October 1798, welk Besluit in werking »gebragt is bij Publicatie van 30 October 1827, »N°. 5 1)."

Wij achten het veilig dit officieel berigt tot leiddraad voor het door ons in te stellen onderzoek te nemen, en voegen er uit hetzelfde Staatsstuk bij, dat eigenlijk in het algemeen in de Kolonie de gansche Oud-Hollandsche wetgeving en regtsvordering voortdurend kracht hebben. Immers wordt in het verslag der Tweede Kamer verklaard, dat nevens gemelde strafvordering in Suriname steeds geldt, »als »burgerlijk en handelsregt, het Oud-Hollandsche »regt, meerendeels zooals het in den aanvang dezer »eeuw in de Provincien Holland en West-Friesland »in kracht was; als strafregt, de zoogenaamde Ca»rolina of Rijksstrafvordering van 1533 en eenige

1) *Weekblad van het Regt*, 5 Augustus 1852.

»der oude Plakkaten van de Staten van Holland en »West-Friesland." Eindelijk wordt bij de inachtneming der voorschriften van de praktijk, zooals die bij het oude Hof van Holland plaats vond, nog altijd als gids geraadpleegd, »het alom bekende werk »van VAN DER LINDEN." Niettegenstaande de vermaardheid der geschriften van dien Regtsgeleerde, ware naar het schijnt eene nadere aanduiding van het bedoelde werk niet overbodig geweest, want wij weten, dat de Britsche regtsgeleerde HENRY, VAN DER LINDEN's verhandeling *over de Judiciele Praktijk*, ten behoeve van de Kolonien Demerary, Essequebo en de Berbice in het Engelsch heeft vertaald, maar tevens, dat die vreemdeling insgelijks het *Regtsgeleerd-, Practicaal- en Koopmans-Handboek* van den Amsterdamschen advokaat hoog waardeerde, en dat ook dit laatste tegenwoordig nog in Suriname vlijtig gebruikt wordt [1]).

---

1) J. D. MEIJER, *De la codification en général et de celle de l'Angleterre en particulier.* Amsterdam 1830. p. 137.

Mr. M. C. VAN HALL, Mr. J. VAN DER LINDEN en Mr. J. D. MEIJER *als regtsgeleerden herinnerd* bl. 19 en 20.

HOOFDSTUK I.

BESCHOUWING VAN HET VROEGER EXTRAORDINAIR PROCES.

Na dit beknopt en vlugtig overzigt der onderscheidene bestanddeelen van het koloniale Regtswezen, gaan wij tot de behandeling van ons onderwerp over. Met terzijdestelling derhalve, zoowel van de Burgerlijke- als van de Straf-wetgeving, en ons eenigijk bepalende tot de Strafvordering, willen wij een blik werpen op den geest en de regelen van hetgeen den grondslag der Regtspleging in strafzaken in Suriname uitmaakt. Wij vinden dien in het *geheim* of *inquisitorisch proces* bij de hiervoren aangehaalde, in 1798 gewijzigde, Criminele Ordonnantie van 1570 gehuldigd, en in die wet met den

naam van *extraordinair* bestempeld, tegen welken vorm het gewoon (*ordinair*) geding natuurlijk overstaat [1]), maar welke laatste allengs bijna ten eenemale in onbruik geraakte [2]). — Wanneer nu die extraordinaire regtspleging in Holland het eerst voorkomt, hieromtrent bestaat verschil. MEYER meent, dat de mondelinge en openbare regtspleging voornamelijk door de Ordonnantien van PHILIPS is opgeheven [3]). DE BOSCH KEMPER is van oordeel, dat de openlijkheid al vroeger langzamerhand is verdwenen, omdat reeds ten tijde van KAREL V de meeste criminele zaken *extraordinario modo* werden beregt [4]). Zeker is het, dat even als de Ordonnantie van 1539 voor Frankrijk, zoo ook die van 1570 voor het eerst

---

1) Art. 7. *Ordonn. van den stijl van Procederen in crimineele saken:* »Ende dat ordinaerlijken ende extraordinaerlijken," enz.

2) MEIJER; *Institutions Judiciaires* IV. 290 zegt: »on pouvait compter que sur mille affaires criminelles 999 étaient suivies à l'extraordinaire."

3) MEIJER, IV. 285.

Art. 32. *Ord. op de Stijl:* »willende voorts generalijken »dat *alle* crimineele Processen extraordinaerlijken geconduyseert »ende beleit sullen worden — ten ware" — enz.

4) DE BOSCH KEMPER, *Wetboek van Strafvordering ontwikkeld.* Inleiding LXX.

in Nederland het bestaan dier geheime regtspleging bewijst en voorschrijft [1]). De Ordonnantien van PHILIPS hebben niet gelijk de Duitsche Carolina een nieuw regt ingevoerd; zij hebben alleen een reeds bestaand gebruik bekrachtigd.

Sinds geruimen tijd waren er pogingen in het werk gesteld om aan de procesorde in strafzaken eene betere gedaante te geven, en daarin die eenheid te brengen, welke geheel ontbrak. Hoewel niettegenstaande het streven van KAREL V de zoo even gemelde Constitutio Criminalis [2]) nooit in Noord-Nederland naar het schijnt regtskracht heeft verkregen, waarvan de voornaamste reden bestond in de tegenkanting der steden en gemeenten wegens gehechtheid aan costuimen en privilegien, vinden wij in de

---

1) *Les Ordonnances Criminelles de* PHILIPPE II. Discours de G. NYPELS. Brux. 1856. p. 41. »C'est l'ordonnance de »1539 pour la France, celle de 1570 pour notre pays et la »Hollande, qui *pour la première fois* constatent *authentique»ment* leur existence et prescrivent leur observation (te weten: »des règles de la procédure secrète)."

2) MEIJER, IV. 285.

J. M. KEMPER, *Inleiding tot het Crimineel Wetboek voor het koningrijk Holland*, bl. 171. Doch zie MELCHIOR WINHOFF, *Landrecht van Averissel*. Uitgaaf van DE CHALMOT. Kampen 1782, bl. 301.

Instructie van den Hove van Holland [1]) door den Keizer de magtiging verleend om schadelijke gewoonten, keuren en costuimen te vernietigen, en kort daarop [2]) aan alle Officieren en Wethouders last gegeven die verschillende regten in geschrifte te brengen en aan de Landvoogdes ter zuivering en vereenvoudiging aan te bieden. Noch aan dit Placaat, noch aan een dergelijk in 1540 herhaald werd behoorlijk voldaan, en hoe hevig de klagten over den jammerlijken toestand der procesorde ook waren, vermits in de eerste jaren der regering van PHILIPS II, behalve de vervolging der ketters, naauwelijks eenige algemeene belangen waren ter harte genomen, werd eerst bij de Instructie van den Hertog van ALVA weder eene poging tot verbetering in het werk gesteld. Bij dit Berigtschrift schijnt den landvoogd eene geheele hervorming, zoowel der re-

---

1) *De Instructie van den Hove van Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt. Gheordonneert by de Keyserlycke Majesteyt.* 20 Augustus 1531. Inleiding.

2) Ordonn. van 15 November 1531.

MEIJER. *Verhandeling over het onderzoek en de herziening der plaatselijke voorregten en keuren door de Regterlijke magt in Nederland en bijzonder door den Hoogen Raad.* Verhandelingen 2. 241.

gering als der regtspleging opgedragen te zijn [1]), weshalve in October 1569 aan de Hoven aanschrijving werd gedaan, om niet gelijk ten tijde van KAREL V de costuimen in geschrifte te brengen, maar alleen om op te geven, in hoevorre deze van het gemeene regt verschilden. Den 5 Mei 1570 meldde ALVA aan PHILIPS: »de criminele Justitie zal »op den meest wenschelijken voet gebragt worden. »Ik zal ook de Placaten doen onderzoeken om na »te gaan, welke van deze met den tegenwoordigen »tijd al dan niet strooken, en daarvan eene ver»zameling te vervaardigen, zoo als men dit in Spanje »heeft gedaan. Ik heb aan de Hoven van Justitie »bevolen, mij de costuimen te zenden, welke in »hunne provincie worden gevolgd; men zal die ver»zamelen en vergelijken even als de Placaten, en »verder gelasten, dat in de gevallen bij het een »en ander niet voorzien, het geschreven regt in »acht genomen worde [2])." Eenheid in de regtspleging te brengen was het doel. Nieuwe instellingen of nieuwe regtsbeginselen vindt men dan ook

---

1) DE BOSCH KEMPER, t. a. p. Inl. LXXXIV.
2) NYPELS, p. 6 en 7.

eigenlijk niet in die Ordonnantien; alleen afschaffing van misbruiken werd beoogd.

In de inleiding wordt uit 's Konings naam verklaard dat tot »beter administratie van Justitie, »abbreviatie ofte bekortinge van processen ende »verligtinge van onse ondersaten — doende ces»seeren soo veel diversiteyten, of eer confusie van »procedeeren daarvan men in veele ende verschey»den plaetsen plag te ghebruycken: Hebben wij »doen maecken, componeeren ende oprichten see»keren stijl, *den gheschreven rechte aldermeest ghe»lijckende*, ende 't ghene des wij bij de forme ende »maniere van procedeeren van herwaerts over be»vonden hebben het alderbeste, claerste, practica»helste ende rechtveerdelijcxte."

Hoewel het niet met zekerheid te bepalen is, door wie die Ordonnantien zijn opgesteld, is men het echter eens, dat het grootste gedeelte het werk is van den beroemden Fries VIGLIUS VAN AYTTA [1]).

---

1) M. C. VAN HALL, *Beschouwing van den verlichten geest en strekking der Crim. Ordonn.* in zijne *Regtsgeleerde Verhandelingen*, bl, 108.

BAVIUS VOORDA, *De Criminele Ordonnantien van* PHILIPS, Fransch en Nederduitsch. Leijden 1792. Inleiding bl. 19.

Het blijkt nogtans uit de klagten en ook uit het verzet van dien regtsgeleerde, dat eenige Spanjaarden en Italianen [1]) daarin mede de hand hebben gehad. De invloed van DE VARGAS en den Raad van Beroerten heeft daarin eenige artikels ingelascht, zooals de instandhouding der Placaten van KAREL V tegen de ketters in art. 60 der Ordonnantie op den Stijl, en evenzoo de artt. 63, 66 en 75 en inzonderheid art. 79 (betrekkelijk de verbeurdverklaring van goederen) van de Ordonnantie op de Criminele Justitie, omtrent welke bepalingen VIGLIUS in een zijner brieven aan HOPPERUS zijne ontevredenheid te kennen geeft, en welke dus tegen zijnen wil daarin gevoegd waren [2]).

Het is thans onze taak het boven aangeduid *extraordinair* geding in eenige hoofdtrekken te schetsen, hetgeen overigens voorheen door schrandere

---

DE BOSCH KEMPER, t. a. p. Inl. LXXXIII.

Zie voorts A. OUDEMAN, *Over de regtskracht der Ordonnantien van* PHILIPS in de *Nederlandsche Jaarboeken* enz. van DEN TEX en VAN HALL, IV. 174 v.

1) Met name DE VARGAS, L. DELRIO, JERONIMO DE RODA en JERONIMO OLZIGNANO. Zie NYPELS, p. 12 14.

2) VAN HALL, t. a. p. bl. 108 en 109.

NYPELS, p. 15.

regtsgeleerden in ons Vaderland, door E. LUZAC [1]), door HENDRIK CALKOEN [2]), door BAVIUS VOORDA en anderen, beknopter of uitvoeriger, gedaan is.

Het eigenlijk en hoofdverschil tusschen de gewone en buitengewone regtspleging (of hetgeen men ook wel het *accusatorisch* en *inquisitorisch* proces noemt) ligt hierin, dat bij de eerste, wanneer de verdachte, beklaagde of beschuldigde het hem ten laste gelegde feit ontkent, de aanklager of het Openbaar Ministerie, dat als zoodanig optreedt, gehouden is het bewijs van de misdaad te leveren en op dat bewijs, naar regten ingewonnen, de straf, bij de wet bepaald, te eischen, tegen welke vordering, evenals in burgerlijke zaken, de vrije en onbelemmerde verdediging door middel van advokaten vergund wordt. In de buitengewone regtspleging integendeel wordt de aangeklaagde, om ons van de definitie van CALKOEN te bedienen, »door »den rechter over de misdaad en de omstandigheden, »waarin die gebeurd is, ondervraagd, en is de »gevangen verpligt op de hem voorgestelde vragen

---

1) E. LUZAC, Diss. *de modo extra ordinem procedendi in causis criminalibus.* Leijden 1759.

2) H. CALKOEN, *Verhandeling over het voorkomen en straffen van misdaden*, 2e druk. Amst. 1796, bl. 209 v.

»te antwoorden. Door dit middel zoekt men hem »tot erkentenis te brengen, en alzo, uit zijn eigen »boezem, een bewijs tegen hem te haalen; zelfs, »ingevalle hij hardnekkig blijft ontkennen, maakt »men somtijds gebruik van het bekende en bij vee»len zo zeer gehaate dwangmiddel, de Pijnbank [1]."

CALKOEN vermeldt dat het *gewoon* geding uitsluitend heerscht in het vrije Groot-Britannie, terwijl in Nederland beide vormen gebruikt werden, gemeenlijk echter het buitengewoon alleen, waarvan hij vervolgens de voordeelen boven het oudere tracht te betoogen en in het breede uitmeet. Wij kunnen ons te eer van die vergelijking ontslaan daar onze hedendaagsche strafvordering, *immers in het Moederland*, het goede van het accusatorisch proces, namelijk de zekerheid der aanklagt, en het regt van ongekrenkte verdediging huldigt, en met het onloochenbaar nut van het voorloopig geregtelijk onderzoek, eigen aan het inquisitorisch proces, heeft pogen te vereenigen.

Het extraordinair geding streeft derhalve inzonderheid, gelijk zoo even is opgemerkt, naar het

---

1) CALKOEN, t. a. p., bl. 210.

verkrijgen van bekentenis. Dit wordt door den in dit stuk bij het voorgeslacht en nog heden in onze Overzeesche bezittingen als orakel geëerden SIMON VAN LEEUWEN ondubbelzinnig bevestigd. »Maar," zegt hij in zijne aanteekening op art. 7 van de Ordonnantie op den Stijl, »indien de saak ontwijfelijke lijf-»straf medebrengt — procedeert men *extraordinarie*, »bij kort regt, bij dadelijke aantasting ende gevan-»genis, ende werd den misdadiger gehoort, en op »*desselfs bekendtenis*, die hem des weygerende op de »bewijzen met pijnigen werd afgeperst ende uytge-»haald, *sonder verder figuur van proces*, regt ge-»daan [1]." Om nu die belijdenis te verkrijgen, staan den regter drie wegen open, nl. het *verhoor*, de *confrontatie*, en zoo het eene lijfstraffelijke misdaad geldt, de *pijnbank*. Deze zijn de drie bestanddeelen van het buitengewoon geding, volgens VAN LEEUWEN in de zeventien eerste artikels van de Ordonnantie op den Stijl te vinden.

Zijn tijdgenoot, de Haagsche advokaat BORT leert hoofdzakelijk hetzelfde. »Als extraordinarie is ge-

---

1) S. VAN LEEUWEN, *Manier van procedeeren in civile en crimineele saaken*, 6e Ed., Amst. 1739.

»procedeerd, en ook recht wordt verzocht, mag »de Procureur Generaal niet anders overleggen dan »alleen de bekendtenis of confessie van den gevan»gen, en op de confessie alleen recht verzoeken, »alzo in extraordinair proces geen sententie kan »worden gewezen, als op poincten alleen, die bij »den gevangen geconfesseerd zijn," welk gevoelen hij nader toelicht met de aanmerking, dat in oude stukken *sententie of extraordinaris proces* en *sententie op confessie gewezen* voor één en hetzelfde wordt gehouden [1].

Tegen deze verklaringen van het extraordinair geding trekt VOORDA te velde. »Het verhoor," zegt hij, »geschied om bekendtenis te krijgen, en als »dit gelukt komt er ten aanzien van dat geconfes»seerde, en voor zoverre die confessie strekt, geen »proces te pas. Wat meer is, het verhoor geschied »om alle proces voor te komen. Het verhoor maakt, »wanneer daar bekendtenis op volgd, geen proces. »En eeven zo weinig maakt het verhoor een pro»ces of deszelfs gedeelte uit, wanneer de beschul-

---

1) PIETER BORT, *Tractaet van crimineele saecken.* Tit. IX. 43, 44.

»digde het feit hem te laste gelegd, ontkend. De »ontkenninge maakt wel dat er geschil ontstaat, »welk geschil, in rechten betrokken zijnde om het »aldaar in weerwil van de hardnekkigste ontkend»tenis door vonnis te doen eindigen, genaamd word »Proces, maar de ontkenninge maakt niet, dat het »verhoor het proces, het twistgedwing zelve is. »Proces is er dan noodig om met de tijd te kun»nen vonnissen, en aan een einde van de zaak te »komen, maar *het verhoor is niet het proces zelve of* »*een deel van dien* [1])". Volgens hem moet men de extraordinaire procesorde zoeken in de artt. 18—27 van de Ordonnantie op den Stijl. »Die Artike»len," zegt hij [2]), »behelzen eene wel aaneenge»schakelde procesorde, en derhalve een richtsnoer »van een rechtsgeding (judicium contradictorium), »strekkende, *niet om den gevangen tot bekendtenis te* »*brengen*, maar om onaangezien zijne volhardinge »bij de ontkenninge *hem door bewijzen te overwinnen*, »overeenkomstig met den zelfstandigen aart van alle »rechtsgedingen, en om hem, op die bewijzen te »vonnissen."

---

1) VOORDA, t. a. p., Hoofdst. I, § XI.

2) VOORDA, Hoofdst. II, § I.

Men kan veilig aannemen, dat het gevoelen van den Hoogleeraar theoretisch rigtig en zijne verklaring van het extraordinair proces de ware is. De uitlegging echter van SIMON VAN LEEUWEN en BORT strookte met de praktijk, bij de Hoven en Regtbanken gebruikelijk. De eerste beroept zich dan ook hierop, zeggende: »extraordinarie, dat is alleen op »de confessie en bekendtenis van den beschuldigde, »*sonder eenigen treyn van procedeeren toe te laten, hoe-*»*danige bij ons alle crimineele ende lyfstraffelijke* »*saaken werden aangeleijd* [1]." VOORDA erkent zelf, dat het extraordinair proces te zijnen tijde in gebruik overeenkomt met de verklaring van VAN LEEUWEN; hij noemt het »eene ongeregelde, willekeurige en daarenboven een zeer onredelijke en »wanstaltige behandeling van zaaken [2]," maar geeft

---

1) V. LEEUWEN, t. a. p., Aant. op Art. 32.

2) VOORDA, Verhandeling, bl. 101. »Ofschoon wij de kunde »van den Hoogleeraar VOORDA ten hoogste bewonderen," zegt DE BOSCH KEMPER, t. a. p., Inl. XCII, »en hij vele dwalingen »van VAN LEEUWEN zegevierend heeft aangetoond, schijnt hij »ons echter de Ordonnantie te weinig in verband met de toen»malige praktijk te hebben beschouwd. — Eene procedure tegen »een' gevangene is altijd in den zin van het oude regt eene »extraordinaire procedure."

toe dat de voorschriften der Ordonnantie aldus werden toegepast, en wanneer wij het hoogste Regtscollegie zelf in dien geest zien handelen [1]), kan er ook bij ons naauwelijks twijfel bestaan, dat, hoe strijdig ook met den aard van elk geding, hoe weinig overeenkomstig de bedoeling van den Wetgever, het extraordinair proces bij alle Hoven en Regtbanken inderdaad gerekend werd te berusten op de zeventien eerste artikelen van de Ordonnantie op den Stijl.

Nadat er regtsingang tegen den geapprehendeerde of gedaagde verleend was, moest worden »geprocedeert van offitie weghen, om de oprechte »waerheijt van den feijte te ondersoucken, ende »dat ordinaerlijcken ende extraordinaerlijcken, bij »corte daghen ende intervalle van tijde [2]).” In dit artikel vinden wij de twee bijzondere wijzen van procederen nog vermeld, tusschen welke de keuze vrijgelaten wordt; maar in art. 32 wordt den

---

1) De Hooge Raad in de Contra-Memorie in zake van Mr. ADRIAAN VAN DER MIEDEN. Aldaar lezen wij, bl. 42: »wat »maakt dog een extraordinair crimineel proces? Immers wel »voornamelijk 't verhoor.”

2) Art. 7 van de Ord. op den Stijl.

Officier van het Openbaar Ministerie ten regel gesteld: »generalycken dat alle crimineele processen »extraordinaerlijcken geconduyseert ende beleyt sul»len werden, ende niet op de rolle van ordinaryse »gedingen, ten ware die materie van soo grooter »importantien ende duijsterheijdt ware, dat partijen »in rechte ende jugemente op hun ghedingen ghe»hoordt sijnde, gheordineert ende bevolen wierde, »dat deselve in ordinarijs proces ontfanghen souden »worden, ende bij den rade ghedistribueert oft »gheadmitteert, om bij advocaten ende procureurs »gedient te werden."

Volgens VOORDA moest de regter in elke zaak beslissen, welke van beide procesorden behoorde te worden gevolgd [1]), en die meening is natuurlijk, wanneer men met hem gelooft dat eerst na het verhoor ingeval van ontkenning (want zoo de beklaagde zijne misdaad belijdt komt geene procedure meer te pas [2])) het geding een' aanvang neemt. Wij hebben echter boven gezien dat het verhoor in de praktijk gerekend werd het voornaamste gedeelte

---

1) VOORDA, t. a. p., Aant. 2 op art. 32.

2) VOORDA, *Verhand.*, Hoofdst. I, § XI.

van het extraordinair proces uit te maken, weshalve wij kunnen stellen dat elk criminecl geding extraordinair werd begonnen, en in de gevallen bij art. 32 opgenoemd, in een ordinair overging. »De voor»beelden," zegt DE BOSCH KEMPER, »dat men na een »extraordinair proces, ten einde de feiten te onder»zoeken, naderhand in ordinair proces werd ont»vangen, om behoorlijk verdediging te kunnen »doen, zijn niet zeldzaam, ofschoon men later door »een verkeerd begrip van het extraordinair proces, »beweerde, dat men niet in ordinair proces kon »worden ontvangen, dan tenzij men het feit con»fesseerde [1]." VOORDA zelf erkent, dat in zijn' tijd niets gebruikelijker was, dan een extraordinair geding in een ordinair te veranderen. »Ja," zegt hij, »men begint heedendaagsch nooit of genoegzaam »nooit een ordinair proces, zonder het extraordinair »te hebben laten voorafgaan."

Wij zijn nu genaderd tot den aanvang van het buitengewoon geding, het *verhoor*, welks beschrijving reeds in art. 6 begint. Hier toch wordt bevolen, indien het doenlijk is, den gevangen binnen

---

1) DE BOSCH KEMPER, t. a. p., Inl. XCI.

vierentwintig, zoo niet, uiterlijk binnen driemaal vierentwintig uren een verhoor te doen ondergaan, waarin hij verpligt was *onder eede* de waarheid te zeggen. Immers als hij weigerde te antwoorden of uitvlugten zocht werd dit als gebrek aan eerbied en ontzag voor den regter aangemerkt [1]), en hem zonder vonnis, alleen op bevel van schepenen of van den baljuw, eene geeseling binnenskamers of een aantal rottingslagen, zelfs op de teregtzitting, toegediend. Deze straf werd echter niet als onteerend beschouwd, aangezien er nog eene vrijspraak op konde volgen. Ook vinden wij bij VAN LEEUWEN aangeteekend, dat het: »gebruijkelyk was »den gevangen, dewelke tot geen bekendtenis en »is te brengen, te dreijgen ende voortegeven het»gene men niet en meent, om te sien hoe dat hij »hem houd, ende of hij daarover niet en alte»reert [2]),” welke aanteekening schijnt zamen te hangen met art. 9, waarin den regter bevolen wordt toezigt te nemen op de *constantie ofte standvastig-*

---

1) Zie wegens het algemeen gebruik van *Ungehorsamsstrafen*, MITTERMAIER, *das Deutsche Strafverfahren*, 4e Uitg. 1845, § 82.

2) VAN LEEUWEN, t. a. pl., Aant. 1 op art. 8.

heyt, *vacillatie ofte wanckelbaerheyt* van den gevangen [1]).

Nadat nu den gevangen verschillende vraagpunten waren voorgelegd en zijne antwoorden zoo naauwkeurig mogelijk op schrift gebragt, moesten deze verklaringen door hem worden onderteekend, hetzij hij beleden had of bij zijne ontkentenis volhard. Daarna werd hij andermaal ondervraagd, hetgeen men *hooren op artikelen* noemde [2]), waarop hij op staanden voet moest antwoorden, en dat wel eenvoudig met *ja* of *neen*, »daer bij voegende," zegt art. 13, »die defensien ende ontlastingen, die sij »sullen proponeren, indien sij eenige seggen." In dit artikel wordt ook gesproken over de *confrontatie* [3]) van den beklaagde, maar tegen wien? Tegen

---

1) In het Duitsche strafgeding bestempelde men zoodanige aanteekening der houding van den gevangen met den naam van *Geberdenprotocoll.* Zie ABEGG, *Beiträge zur Strafprozess-Gesetzgebung* 1841, S. 91.

BRAUER, *Bemerkungen über die Redaction der Verhörprotocolle* in het *Zeitschrift für das Deutsche Strafverfahren* van JAGEMANN, 1e B. 2es Heft, 1840, S. 213.

MITTERMAIER, t. a. p, § 106.

2) BORT, t. a. p., tit. 7 num. 24, noemt het hooren op artikelen *eene praeparatie tot de extraordinaris proceduren.*

3) MITTERMAIER, t. a. p., § 83 en 84.

den beklaagde, tegen de medepligtigen, tegen de getuigen onderling [1])? »Confrontatie," zegt VAN LEEUWEN, »is als den beschuldigde in tegenwoordigheyd van den »beschuldiger gebragt werd, ende hij tegen de omstan»dige overtuyging van denselven werd gehoort en na»der ondervraagt, om alsoo te beter tot de bekendtenis »van de waarheyd te komen; hetwelk ook in ge»meene saaken, tusschen getuijgen, dewelke tegens »elkanderen getuygt hebben, gebruijckelyk is [2])." VOORDA echter meent, dat in dit artikel geen spraak is van het confronteren van den gevangen met des beschuldigers (Officiers) getuigen, maar dat hier bedoeld wordt het vergelijken van den gevangen met zijne medepligtigen; immers, het oogmerk der confrontatie is om het duistere en strijdige der verhooren op te helderen, om van elk eene volledige, duidelijke confessie te verkrijgen en op die belijdenis te kunnen vonnissen. »Tot het onderzoek »van de waarheid," zegt hij, »geeft zulk eene con»frontatie dikwijls aanleiding, niet alleen, wanneer »daardoor strijdigheden, die in hunne antwoorden

---

1) Verg. wegens het gebruik der *confrontatie* in de tegenwoordige regtspleging het Wetb. v. Strafvord. art. 96 en 192.

2) VAN LEEUWEN, t. a. p., Aant. 2 op art. 13.

»voorkomen, worden opgehelderd, maar ook, wan-
»neer medeplichtigen aan hetzelfde feit, bedagt of
»onbedagt, elkander in 's regters tegenwoordigheid
»dingen verwijten en aantijgen, die tot nog toe
»onbekend waren [1]."

Hij erkent echter dat het artikel in de praktijk anders werd verstaan. Ook vinden wij wel bij VAN DER LINDEN [2]) melding gemaakt van het confronteren van den beschuldigde tegen medepligtigen en getuigen, maar aan de confrontatie met eerstgemelde wordt weinig gewigt gehecht, omdat zij getuigen zijn, welke het regt volstrekt verwerpt [3]), en aan wier verklaring ten hoogste de kracht kan worden toegekend, om van elders verkregen bewijzen of aanwijzingen op te helderen en aan te vullen. »Doch
»het confronteren tegen getuigen is als 't waare, een
»zeker beleggen van dezelve in forma probanti, naar
»den aard van 't extraordinair proces."

---

1) VOORDA, t. a. p., Aant. 2 op art. 13.
Zie een treffend voorbeeld van confrontatie in het treurig gedding van OLDENBARNEVELT. *Verhooren*, Utrecht 1850, bl. 231 v.

2) VAN DER LINDEN, *Regtsgeleerd-Practicaal- en Koopmans-Handboek*, 1806, bl. 407 en 408.

3) L. 3, § 5. D. *de test.* (XXII, 5).

Wij hebben gezien dat de gevangen, tegelijk met het antwoord op de artikelen zijne middelen van verdediging moest voordragen. Immers art. 14 zegt: »en sullen deselve niet geadmitteert worden om bij »voorsprake of taalmans (d. i. advokaat of procu»reur) te spreken, nog te dienen van schrifturen, »ten ware dat om zekere merklijke consideratie die »Jugen of Rechters bevonden zulks behooren te ge»schieden." Geene pleitbezorgers werden dus tot hem toegelaten; geene bloedverwanten mogten zich met hem onderhouden, maar had hij het feit beleden, zoo moest de Procureur-Generaal of andere Officier van Justitie criminele conclusie tegen hem nemen, »sonder eenige uytstellen, dilatien of vertrek te ge»bruycken [1]." De eenige verdediging derhalve den gevangen vergund was die, welke bij het verhoor plaats vond, en hoe gebrekkig eene dusdanige moet geweest zijn, springt in het oog. Één voorbeeld uit vele, omdat het een van onze doorluchtigste Regtsgeleerden en Staatslieden betreft, moge hier volstaan. Het geding tegen OLDENBARNEVELT, HOGERBEETS en DE GROOT ingesteld, is van den aanvang af tot den einde

1) Art. 17.

kelen was gehoord, den volgenden dag op elf of twaalf, daarna weder op vier- of vijf-en-zeventig artikelen, op alle welke hij onmiddelijk had moeten antwoorden. Het was naar aanleiding van het gebeurde in deze zaak en van het daarover tusschen den Hoogen Raad en het Hof van Holland gerezen geschil, dat in eene der memorien dienaangaande tusschen de beide Collegiën gewisseld, de volgende bedenking geopperd werd tegen de aldus even wederregtelijk als onmenschkundig besnoeide verdediging. »Dat het niet onmogelijk is, dat door de defensie, »die een geaccuseerde doet, de saak van een ge»heel ander aansien werd, en dat de geaccuseerde »deeze en geene excusatien weet voor den dag te »brengen, waarop de regter uit sich selve niet »soude hebben kunnen denken. — En ook gesup»poneerd zijnde, dat hij ook geene defensie ter »wereld had in te brengen, de regter in allen »gevalle moet niet vooraf uit zig zelfs vaststellen »dat er voor een geaccuseerde niets op is, om »zich mede te defendeeren. — De reden immers en »het natuurlijk regt, dat op de reden gegrond is, »leeren, dat niemand onverhoort mag worden ge»condemneert, en in eene vrije Republicq be-

»hoorde ieder goed ingezeten daarvan te hebben »een horreur [1]."

Wij hebben tot hiertoe het geval ondersteld, dat de beklaagde het hem aangetijgde feit bekent; thans moeten wij onderzoeken, hoe het geding werd voortgezet, wanneer de beklaagde niet tot bekentenis was te brengen.

In zulk geval, zooverre de regters bevonden »de »saak ende materie gedisponeert te zijn om toter »pijnbank geproceedeert te worden [2]," werd het bevelschrift daartoe onmiddelijk den gevangen aangekondigd en verder terstond ten uitvoer gelegd. BORT leert [3], dat om daartoe te kunnen overgaan, de gevangen van eene misdaad moest beticht zijn, die het verlies van lijf of lid na zich sleepte, en bovendien werden vereischt *gravia et legitima indicia criminis negati*, »ende sulcks de sake zoo klaer »ende het bewijs soo apparent, datter niet schijnt »te ontbreecken dan de confessie alleen van den ge-

---

1) *Proceduren in zake* Mr. ADRIAAN VAN DER MIEDEN, *Berigt van den Hoogen Raad* van 20 October 1744, bl. 9 en 16.

2) Art. 39. Ord. op den Stijl.

3) BORT, *Wercken*, bl. 512.

kelen was gehoord, den volgenden dag op elf of twaalf, daarna weder op vier- of vijf-en-zeventig artikelen, op alle welke hij onmiddelijk had moeten antwoorden. Het was naar aanleiding van het gebeurde in deze zaak en van het daarover tusschen den Hoogen Raad en het Hof van Holland gerezen geschil, dat in eene der memorien dienaangaande tusschen de beide Collegiën gewisseld, de volgende bedenking geopperd werd tegen de aldus even weder-regtelijk als onmenschkundig besnoeide verdediging. »Dat het niet onmogelijk is, dat door de defensie, »die een geaccuseerde doet, de saak van een ge-»heel ander aansien werd, en dat de geaccuseerde »deeze en geene excusatien weet voor den dag te »brengen, waarop de regter uit sich selve niet »soude hebben kunnen denken. — En ook gesup-»poneerd zijnde, dat hij ook geene defensie ter »wereld had in te brengen, de regter in allen »gevalle moet niet vooraf uit zig zelfs vaststellen »dat er voor een geaccuseerde niets op is, om »zich mede te defendeeren. — De reden immers en »het natuurlijk regt, dat op de reden gegrond is, »leeren, dat niemand onverhoort mag worden ge-»condemneert, en in eene vrije Republicq be-

»hoorde ieder goed ingezeten daarvan te hebben »een horreur [1]."

Wij hebben tot hiertoe het geval ondersteld, dat de beklaagde het hem aangetijgde feit bekent; thans moeten wij onderzoeken, hoe het geding werd voortgezet, wanneer de beklaagde niet tot bekentenis was te brengen.

In zulk geval, zooverre de regters bevonden »de »saak ende materie gedisponeert te zijn om toter »pijnbank geprocedeert te worden [2]," werd het bevelschrift daartoe onmiddelijk den gevangen aangekondigd en verder terstond ten uitvoer gelegd. BORT leert [3], dat om daartoe te kunnen overgaan, de gevangen van eene misdaad moest beticht zijn, die het verlies van lijf of lid na zich sleepte, en bovendien werden vereischt *gravia et legitima indicia criminis negati*, »ende sulcks de sake zoo klaer »ende het bewijs soo apparent, datter niet schijnt »te ontbreecken dan de confessie alleen van den ge-

---

1) *Proceduren in zake* Mr. ADRIAAN VAN DER MIEDEN, *Berigt van den Hoogen Raad* van 20 October 1744, bl. 9 en 16.

2) Art. 39. Ord. op den Stijl.

3) BORT, *Wercken*, bl. 512.

»vangen, om denselven indubitablement te convinceeren." En ook artikel 42 scheen die meening te schragen; een misslag echter, veroorzaakt door toevoeging van eene comma, leidde ongelukkigerwijze in de praktijk tot eene noodeloos vermenigvuldigde toepassing der foltering; niet zelden toch ging men tot de pijnbank over, ook dáár, waar de aanwijzingen van schuld zeer onzeker en twijfelachtig waren [1]). Men kan veilig aannemen, dat de pijnbank doorgaans werd gebruikt, ook om door het verkrijgen van belijdenis het appèl af te snijden. Men had het door eene kunstenarij, gaauwigheid of slimheid, hoedanige in de vroegere regtspleging niet schaars voorkwamen, zoo verre weten te brengen, dat ook het verzet tegen de ordonnantie, bij welke de pijniging gelast was, zooal niet afgesneden, ten minste met de daad verijdeld werd. Men gaf namelijk van het uitvaardigen dier ordonnantie aan den beklaagde eerst kennis op het oogenblik, dat de zaak, wij bedoelen de pijniging, haar beslag had gekregen. SIMON VAN LEEUWEN zelf, door-

---

1) VOORDA, Aant. 2. op art. 42.
MEYER, *Instit. Judic.*, IV. 294.

slepen in dat vak, moge als getuige optreden. »Voorzichtige Rechters, als sij iemand in sodanige »saken willen pijnigen, en bedenken hebben dat »haar handen bij eenig middel van appèl mogten »werden gesloten, geven de ordonnantie van het »pijnigen niet openbaarlijk, maar buijten weten »van den beschuldigde, en doen niet eerder kennis »daarvan, voor dat hij op de pijnbank gebragt en »gelegd werd, en gaan voort met hare saken eer »datter eenig verbod komt [1]."

Had de beklaagde door pijn geperst het feit beleden, zoo moest hij naderhand andermaal worden verhoord, om te zien of hij bij zijne bekentenis volhardde, bij welke gelegenheid de ondervraging vrijwillig heette te geschieden, of gelijk men het in de praktijk uitdrukte, »buiten pijne en banden »van ijsere [2];" wordende hij bij intrekking of herroeping der bekentenis herhaaldelijk, al ware het twintig malen [3], gepijnigd, »totdat hem" gelijk

---

1) J. S. AMALRY, *Beschouwinge der crimineele zaaken*, Amst. 1777, bl. 98.

2) Zie deze uitdrukking in de Sententie van 13 Mei 1619 tegen OLDENBARNEVELT gewezen.

3) VOORDA, Aant. op art. 40.

de waarheidlievende AMALRY het den onbarmhartigen regters van die dagen verwijt, »de lust wel »overgaat, om door herroepingen zijn leven, dat »hem een last geworden is, te behouden [1]."

1) AMALRY, t. a. p., bl. 96.

HOOFDSTUK II.

AFSCHAFFING DER PIJNBANK. REGLEMENT VAN 10 OCTOBER 1798.

Nadat in Frankrijk ten gevolge der omwenteling van 1789 de pijnbank was afgeschaft en ook hier te lande het oude Staatsgebouw in 1795 instortte, werd de hervorming der wetgeving, in het bijzonder der strafregtspleging, weldra als onontbeerlijk erkend. De strijd over de beginselen, waarop de nieuwe Bataafsche Republiek zoude worden opgetrokken, vertraagde dien arbeid ettelijke jaren; doch middelerwijl, zonder het tijdstip van eene algemeene codificatie tijdelijk te verbeiden, sloeg men hier en daar in menschlievenden ijver handen aan het werk. In de provincie Gelderland, waar niet gelijk in Holland, de regts-

pleging in strafzaken voornamelijk naar de *confessie* van den beklaagde streefde, maar het vonnis op 's regters *convictie* gegrond niet minder deugdelijk werd geacht, nam men het eervol initiatief tot afschaffing der pijnbank [1]), reeds in 1777 door den rondborstigen Zeeuw SCHORER, zelf President van een Regtscollegie, geschandvlekt als »een natuurverkragtend wangedrogt, ten verderve bij wijlen van onschuldige in de hel uitgebroeid en door een eerloos Tyran uit dien heillozen zwavelkolk opgebaggert [2])." De algeheele opheffing der pijnbank in Nederland werd, na de daarover in de Nationale Vergadering gehouden debatten, bij art. 36 der Constitutie van 23 April 1798 uitgesproken. Doch vermits het doel, waarmede de pijnbank tot daartoe werd gebezigd, om namelijk de bekentenis van den beklaagde te verkrijgen, thans naar het oordeel van sommige Officiers en Regters [3]) niet meer kon wor-

---

1) 9 September 1795. Zie Mr. C. L. VITRINGA, *Gedenkschrift*. Arnhem, 1857, 1e. stuk, bl. 290 v.

2) Mr. W. SCHORER, *Vertoog over de ongerijmdheid van 't samenstel onzer hedendaagsche Regtsgeleerdheid en Praktijk*, 1777, bl. 95.

3) Verg. *Proeve van onderzoek over het verschil van den vroegeren en hedendaagschen vorm van Procederen met*

den bereikt, en deze zich in hunne verlegenheid tot het Vertegenwoordigend Ligchaam wendden, werd een tijdelijk hulpmiddel [1]) door den Wetgever noodig gekeurd en verschcen het Reglement van 10 October 1798 [2]), waarbij den regter in Holland werd vergund op de door hem ingewonnen bewijzen, niettegenstaande ontkentenis van den beklaagde, te vonnissen, terwijl hem tevens werd toegestaan, »een' »gevangen of gedaagde, die weigerde op de hem »voorgehouden vraagpoincten te antwoorden en bij »die weygering bleef persisteren, door zoodanige »middelen, als hij gepast zal oordeelen daartoe te »noodzaken [3]).''

Deze bevoegdheid werd sedert bevestigd in twee

---

betrekking tot de leer van het bewijs der misdrijven, met beroep op VAN HAMELSVELD, Amst. 1845, bl. 60.

1) Op voordragt van 't Committé van Justitie der Stad Amsterdam, 21 Junij 1798. Zie VAN HALL, *Regtsgel. Verhand*, bl. 102.

2) Te vinden in de *Volledige verzameling der Publicatien voor de ingezeten, der Bataafsche Republiek*, Leijden, 1804, 9e (2e) Deel, No. XLIII.

3) VAN HALL, t. a. p., bl. 103 en MEYER t. a. p., IV 307. verhalen, dat ten gevolge van dit artikel (1) in 1803 zekere HENDRIK JANSSEN door middel van bullepeesslagen genoodzaakt werd behoorlijk te antwoorden, en dien ten gevolge de hem aangetijgde misdaad bekende.

Wetboeken, die wel vastgesteld maar nooit in werking getreden zijn, als: vooreerst, in de Algemeene Manier van procedeeren in civiele en crimineele zaaken van 22 Augustus 1799, art. 62 (Van het verhoor van den beschuldigde), en vervolgens in art. 1087 van het Wetboek op de Regterlijke Instellingen en Regtspleging voor het Koningrijk Holland van 14 Julij 1809. Nog heden, in art. 82 [1]) van de Regtspleging bij de Landmagt, zien wij in geval van halsstarrige weigering van den beklaagde om te antwoorden, hetzelfde stelsel bekrachtigd.

Met uitzondering van het een en ander, dat wij in 't vervolg zullen aanstippen, werd in art 18 bepaald: »de stijl en manier van Procedeeren bij »de respective Crimineele Rechtbanken in het voor»schreven Gewest (Holland) vigeerende, zal provi»sioneel blijven geobserveerd, voor zooverre daar»inne door het gestatueerde Reglement geene ver»andering is gemaakt."

---

1) »De Commanderende Officier zal alsdan, met overleg van »Commissarissen en den Auditeur Militair, zoodanige corrective »middelen bepalen, als kunnen strekken, om den beschuldigde »te doen besluiten om aan zijne verpligtingen te voldoen." *Militair Wetboek* van 20 Julij 1814.

Zoolang de voorschriften der Ordonnantie onveranderd als regel golden, en men ten einde de bekentenis te erlangen tot het scherper examen toevlugt nam, was natuurlijk het extraordinair proces uit die bestanddeelen gevormd, waarvan boven gesproken is. Men zoude verwacht hebben, dat met de invoering van het Reglement van 10 October een *regt doen op bewijzen* voor goed zoude hebben stand gegrepen. Het tegendeel blijkt uit het verhaal van een' tijdgenoot, volgens wien, juist door dat Reglement »het gebruik der pijnbank »(corrective middelen?), totdat de nieuwe Manier »van Procederen in Lijfstraffelijke Zaken zou zijn »ingevoerd, gewettigd werd [1]." Doorgaans bleef de slechte uitlegging in zwang, dat het extraordinair proces hetzelfde zoude zijn als verhooren en confronteren tot verkrijging van belijdenis, en dat sententie geven in dit proces synomien ware met regt doen op confessie. Immers, wij vinden bij VAN DER LINDEN, een bij uitstek practisch regtsgeleerde, wiens werk eenige jaren daarna in het licht verscheen onder het voortdurend gezag van het Reglement,

---

1) VAN HALL, t. a. p., bl. 102.

aangeteekend, dat men door extraordinair proces verstaan moet, »een regterlijk onderzoek der zaake, »gedaan volgens de ingewonnen praecedente infor»matien, en bestaande in verhooren van den be»schuldigden, en vergelijkingen van denzelven met »en tegen medeplichtigen en getuigen, om langs »dien weg te beproeven of hij tot bekentenis der »misdaad te brengen zij [1]." Hij is het dan ook geenszins met de verklaring van VOORDA eens, en keurt de toediening van corrective middelen uit kracht van het Reglement heilzaam, daar het »voor »de algemeene belangen zeer schadelijk zoude zijn, »om alle beschuldigden, tegen wie de bewijzen »duidelijk spreken, en wier ontkentenis geen an»deren grond dan hardnekkigheid heeft, te moeten »ontvangen in *ordinair* proces [2]."

Niets was natuurlijker na de afschaffing der pijnbank, dan dat de gevangenen of beklaagden bij hunne ontkentenis volhardden, hetgeen een opeenstapeling van eindelooze gedingen teweegbragt, en ook ten gevolge had, dat in het algemeen de criminele pro-

---

1) VAN DER LINDEN, t. a. p., bl. 400.
2) VAN DER LINDEN, bl. 411.

ceduren werden veronachtzaamd, ja zelfs, dat gedurende eenige maanden, wegens onzekerheid der wettelijke bepalingen, een geheele stilstand plaats vond. Behalve het voorbeeld van HENDRIK JANSSEN, die, zooals wij herinnerden, in 1803 te Amsterdam door dwang tot confessie was gebragt, treffen wij nog andere strafzaken aan, waarin men trachtte, voornamelijk bij de lagere regtbanken, vierscharen en geregten, hetzij door langdurige of zware gevangenis, hetzij door eene reeks van afmattende verhooren en strikvragen 1), die bekentenis aftepersen. »Nous »nous rappelons *entr' autres*," zegt MEYER, »l'exemple »d'une dame, accusée d'adultère (ce qui ne pouvait »emporter qu'une peine pécuniaire), à laquelle le tri»bunal de Veesp fit subir plusieurs interrogatoires. »Après plus de cent cinquante questions auxquel»les elle avait répondu pendant une instruction de »plusieurs mois, sans qu'elle eût copie des inter»rogatoires, on crut s'apercevoir qu'elle s'était con»tredite sur quelques circonstances, et on lui de-

1) Zie het getuigenis van den oud-Procureur Generaal Mr. C. F. VAN MAANEN bij VOORDUIN *Weib. van Strafvord.*, Art. 99, bl. 468.

»manda de concilier ces contradictions. Sur la ré-
»ponse qu'elle ne le pouvait pas, le tribunal jugea
»cette réponse incongrue, et *ordonna qu'elle garde-*
»rait prison, jusqu'à ce qu'elle aurait donné des ex-
»plications pertinentes ou avoué le crime [1]." Wat
het onbestemde betreft der aan te wenden *gepaste*,
sterker of wel *corrective* middelen ter bescheidenheid
des regters, gelooven wij, dat men op zoodanigen
staat van willekeur en eigendunk in meerdere of
mindere mate kan toepassen, wat onlangs een regts-
geleerd geschiedvorscher van de voormalige kwade
praktijken der Officieren van Justitie uit echte bron-
nen heeft medegedeeld. »Welke waren die dwang-
»middelen," vraagt hij, »die den regter vrijston-
»den aan te wenden? Dit werd geheel aan zijne
»keus overgelaten, en zoo bleef dan ook hier den
»baljuw de gelegenheid open, om ook zonder eigen-
»lijke pijn, door honger, door opsluiting in donkere
»hokken, door allerlei kwellingen, den gevangene,
»wiens schuld nog onbeslist was, naar zijnen zin te
»kneden als was [2]."

---

1) MEYER, IV, 308.

2) Mr. L. PH. C. VAN DEN BERGH, *De Baljuwen*, in het *Nederlandsch Rijksarchief*, enz. bl. 277.

Uit deze voorbeelden kan men zien, hoe ongelukkig en met miskenning van het voorschrift der nieuwe Staatsregeling [1]), dat alle noodelooze gestrengheid omtrent gevangenen verbood, de invoeging van het tweede lid van art. 1 van het Reglement heeft moeten werken, en dat men beter gedaan had, zulke onbestemde uitdrukkingen te weren, om daardoor de gelegenheid tot misbruiken te verhoeden.

Art. 2 bepaalt, dat, hoewel de gevangenen niet bekend hebben, de regter hen daarom niet zonder onderscheid in ordinair proces mag ontvangen. Neen: wanneer het verhoor afgeloopen is, worden de antwoorden gevoegd bij de praecedente informatien en aan den regter ter hand gesteld door den publieken Aanklager, die daarop naar bevind van zaken den eisch instelt. Vier gevallen kunnen hier plaats vinden:

Ten eerste, dat door het verhoor alle bezwaren (suspicien), tegen den gevangen uit de voorloopige informatien gerezen, zijn weggenomen, »en er geene

---

1) Art. 30 der Constitutie van 1798: »Alle gestrengheid »omtrent gevangenen buiten hetgeen de Wet bepaalt, gelijk »mede alle willekeurig verwijl van derzelver teregtstelling — is »misdaadig."

»waarschijnlijkheid is, dat zich nieuwe gronden van »suspicie zullen opdoen," in welk geval de gevangen wordt ontslagen zonder eenig voorbehoud [1]).

Ten tweede, dat de gevangen de misdaad niet heeft beleden, dat de verkregen informatien kennelijk ongenoegzaam zijn tot schuldigverklaring, en er geene waarschijnlijkheid bestaat, om *voor als nog* of *binnen een' korten tijd* meerdere bewijzen in te winnen, »edoch: dat het mogelijk is, dat dezelven »*door den tijd* zullen te bekomen zijn;" in welk geval de gevangen moet worden ontslagen onder handtasting, en belofte van te allen tijde vermaand zijnde wederom te verschijnen, en wel *sub poena confessi et convicti* [2]).

Ten derde, dat de gevangen niet alleen niet heeft bekend, maar ook dat er twijfel heerscht over het *al* of *niet* genoegzame der bewijzen, door den publieken Aanklager voorgebragt, om hem voor schul-

---

1) Art. 5 van het Reglement. Verg. *Manier van Procedeeren* van 22 Aug. 1799, art. 107 en *Wetboek op de Regterlijke Instellingen en Regtspleging* van 1809, art. 1120.

2) Art. 6 Regl. Hiermede te vergelijken art. 108 der zoo even aangehaalde *Manier van Procedeeren*, art. 161, 176—182 van de tegenwoordige *Regtspleging bij de Landmagt*, en art. 1121 van *het Wetb. op de Regterlijke Instellingen*, enz.

dig te houden, of ook, dat er geschil rijst over 't *al* of *niet* misdadige van het feit, in welk geval de gevangen moet worden ontvangen in *ordinair* proces [1]).

Ten vierde, dat de regter bevindt, »dat de gevangene wel niet is kunnen gebragt worden tot »confessie van de misdaad, waarvan hij beschul»digd is, doch dat de informatien ten zijnen laste »overgelegd van dien aart zijn, dat door dezelven »ten volle bewezen schijnt, dat het delict door den »gevangen geperpetreerd is;" in welk geval »de »Rechter den Publicquen Aanklaager zal auctori»seeren, om op die bewijzen in *extraordinair* pro»ces recht te vraagen, en mitsdien te dienen van »zijnen crimineelen Eisch en Conclusie [2])."

Van deze regterlijke beschikking moest niet alleen aan den publieken Aanklager, maar ook aan den gevangen dadelijk kennis gegeven worden, en werd tevens aan laatstgemelde toegestaan, een of meer »Practizijns te verkiezen, ten einde *summier*»*lijk* en *buiten figuur van proces* [3])" zoodanige ver-

---

1) Art. 7 Regl. Zie art. 111, *Manier van Procedeeren* en art. 1125 van *'t Wetb. op de Regterl. Instell.* enz.

2) Art. 8 Regl.

3) Art. 9 Regl.

dediging voor hem te vooren, als hij zoude te rade worden. Aan die Voorspraken, door den gevangen gekozen of hem ambtshalve toegevoegd, werd onmiddelijk vrije toegang tot hem verleend. Binnen acht dagen na gemelde regterlijke beschikking, moest de Aanklager zijn' criminelen Eisch en Conclusie bij den regter indienen nevens de daartoe betrekkelijke stukken, t. w. de verhooren, confrontatiën, geregtelijke informatiën en andere bewijzen. Van dien Eisch en Conclusie mitsgaders van de ingeleverde bewijzen ontving de gevangen of wel zijn verdediger een afschrift [1]), waarvan de kosten ingeval van onvermogen van den gevangen, door den Aanklager gebragt mogten worden, »onder de kos»ten en misen van Justitie [2])." De verdediger kon inzage vorderen van de originele bewijzen, welke ten overstaan van twee Leden of een' Minister der Regtbank (Griffier) vergund werd. Ook stond het den gevangen vrij binnen den tijd door den Regter te bepalen, de tegen hem gehoorde getuigen op contra-vragen te hooren en voorts alle andere be-

---

1) Verg. hierbij art. 163 van 't Weth. van Strafvord.

2) Art. 3, 10, 11 en 12 Regl.

wijzen zijner onschuld of mindere strafbaarheid aan den regter voor te leggen; in het bijzonder »eene »Deductie of Memorie van Rechten [1]."

De tijd tot het ontwerpen van dit verweerschrift kon nooit korter dan veertien dagen en niet langer dan zes weken zijn; om zeer dringende redenen evenwel mogt de termijn verlengd worden. Was integendeel de schriftelijke verdediging ten behoeve van den gevangen zoo bondig en indrukwekkend geweest, dat of de onschuld volkomen bleek, of den regter waarschijnlijk (*plausibel*) voorkwam, zoo werd den regter gemoedelijk ten pligt gesteld hem of geheel te ontstaan (*van allen reatus*), of hem alsnog te ontvangen in ordinair proces, of onder handtasting op vrije voeten te stellen [2]. Daarentegen de tijd verstreken zijnde, hetzij de verdediging geschied ware, hetzij niet, moest de Regter onherroepelijk en »zoo spoedig mogelijk de zaak »examineren, en daarin *ten definitive* vonnissen, zoo »als hij in goede Justitie zal bevinden te behooren, »en zulks evenals ten aanzien van vonnissen op

---

1) Art. 13 en 14 Regl.
2) Art. 15 en 17 Regl.

»confessie geweezen, plaats heeft, zonder dat daar-
»tegen aan den gecondemneerden het middel van
»appèl, reformatie of eenigerhande provocatie zal
»worden toegelaten [1]."

Dit noemt men *regt doen op convictie*, dat is, volgens VAN DER LINDEN [2], »uit overtuiging nopens »de volledigheid van bewijs, schoon de beschuldigde »de misdaad niet erkend heeft." Hoedanig behoorde die convictie te zijn [3]? »Zij moet," dus schreef een talentvol Advokaat in 1801: »steunen op zo-»danig bewijs, als het recht in de verschillende »gevallen vordert en voorschrijft. Niet het parti-»culiere gevoelen van den Rechter, niet zijne par-»ticuliere *persuasie*, die zich al heel dikwijls zeer »ras op een enkel niets zou kunnen determineeren, »maar eene *legaale*, eene *juridique convictie*, vol-»gende *na* en steunende *op* bewijzen, *juridice in* »*forma probanti* gebragt, zijn het, die een Rechter »alleen kunnen en mogen determineeren. — *Op* »*convictie regt doen* beteekent naar die regelen,

1) Art. 16 Regl.

2) VAN DER LINDEN, t. a. p., bl. 412.

3) Verg. hierbij art. 427, 499 en 431 van het Wetb. van Strafvordering.

»welke het recht en de reden bepaald hebben, dat »de Rechter volgen moet, recht doen. — Het is, »het zal altoos waar zijn en blijven: *ad poenam »infligendam non sufficit ut judex sciat, sed ut ordine »juris sciat* [1]." Fijn wordt die convictie nader ontleed door een' tijdgenoot en tegenstander, wanneer hij zegt: »*Juridieke* (of *moreele*) *convictie* is eene »gemoedelijke overtuiging, steunende op de zede»lijke gronden van waarschijnlijkheid, voor zooverre »1°. die gronden als zodanige, d. i. of als *bewijzen*, »of als *praesumtien*, of als *indicien*, eene *legaale* »*sanctie* bekomen hebben, om daarop in Rechter»lijke zaaken tot het uitbrengen van vonnissen re»guard te slaan, en 2°. omtrent de stukken of »documenten, welke die gronden bevatten, die »formaliteiten zijn geobserveerd, welke door het »Recht en de Praktijk zijn voorgeschreven [2]."

Sedert dien tijd zijn zoowel door beroemde Cri-

---

1) Mr. H. CALKOEN. *Twee gevangenen tegen de aanklagt van 't vervalschen verdedigd.* Amst. 1801, bl. 136, 138.

2) Mr. A. J. DEIMAN. *De zaak der beleedigde gerechtigheid voldongen*, enz. Amst. 1801, bl. 31. Tot het daar bedoeld regtsgeding behoort nog het *Rechtsgeleerd Advies* van Mr. B. A. VAN HOUTEN, Amst. 1801.

minalisten, met name door BENTHAM, LIVINGSTON, MITTERMAIER en anderen, als door Wetgevers in verschillende Staten, wenken en voorschriften voor den Regter tot het vestigen zijner overtuiging medegedeeld. Zoo zag ook in Nederland in 1804 een *Ontwerp van Wetten omtrent het Bewijs* het licht door de zorg in het bijzonder der Regtsgeleerden ELOUT en DONKER CURTIUS, uit hetwelk meerdere nuttige bepalingen in het Wetboek van Strafvordering overgegaan zijn. Dit geldt o. a. van de bevoegdheid tot het veroordeelen op *aanwijzingen*, in welker beoordeeling naar luid van gemeld Ontwerp (art. 78), ten deze gelijkluidende met art. 444 van het Wetboek, de regter te werk moet gaan »met de alleruiterste zorg»vuldigheid en naauwkeurigheid, waarmede deszelfs »geweten op het ernstigste belast wordt."

HOOFDSTUK III.

INVOERING VAN HET REGLEMENT VAN 10 OCTOBER 1798 IN DE KOLONIE SURINAME.

Wij hebben in de Inleiding ontvouwd, wanneer en hoe de wijze van procederen, in het Vaderland destijds in gebruik, in de W. I. Koloniën zal ingevoerd zijn. Wij hebben vervolgens de procesorde meer in bijzonderheden beschreven. Bekend is het, dat deze in het jaar 1811 door de invoering van den Code d'Instruction criminelle, en in het algemeen door de Fransche Regterlijke Instellingen, afgeschaft is, en door eene regtspleging vervangen, meer strookende met de waarborgen van burgerlijke vrijheid.

Zoolang Suriname onder Nederlandsch gezag bleef,

laatstelijk onder het Staatsbewind der Bataafsche Republiek, werd daar de procesorde, volgens de Ordonnantie op den Stijl, gevolgd. En toen in den oorlog, waarin de Republiek, als bondgenoot van Frankrijk [1]), na den kortstondigen vrede van Amiens, met de Engelschen gewikkeld was, de W. I. Bezittingen, waaronder ook Suriname door laatstgemelde waren veroverd [2]), schijnt in de wijze van procederen in criminele zaken geene noemenswaardige verandering gebragt te zijn. Altbans ten behoeve van Demerary, Essequebo en de Berbice werd nog in 1819 de zoo even gemelde Ordonnantie van PHILIPS in het Engelsch vertaald, en daarbij tegelijk de werkkring van den Fiscaal in het licht gesteld [3]).

Toen in het jaar 1815 Suriname weder Nederlandsch was geworden, werd bij het Reglement op

---

1) *Haagsch Tractaat* van 16 Mei 1795, en art. 68 der Constitutie van 1798.

2) Op 19 September 1803 ging Suriname tot de Engelschen over.

3) Verg. BIRNBAUM, Oratio *de peculiari aetatis nostrae jus criminale reformandi studio*, p. 87 en het aldaar aangehaalde *Report on the Criminal Law at Demerara and in the ceded Dutch colonies, with an appendix on the nature of the office of Fiscal by* J. HENRY. London 1819.

het beleid der Regering, het Justitiewezen, enz. in Suriname van 14 September, in art. 64 bepaald, dat »*zoo spoedig mogelijk, immers binnen den tijd van* »*twee jaren*, door het Hof eene verbeterde manier »van procedeeren ontworpen en aan den Gouver- »neur-Generaal ter hand gesteld zoude worden, om »door dezen met zijne consideratiën aan het Depar- »tement van Koophandel en Koloniën te worden »overgezonden, om daaromtrent door Zijne Majes- »teit te worden gestatueerd [1]." Doch aan deze belofte schijnt niet te zijn voldaan; men bleef op den ouden voet voortprocederen, totdat bij Koninklijk Besluit van 5 Augustus 1827 bepaald werd, dat zoolang omtrent de Criminele Regtspleging in de W. I. Koloniën geene andere verordeningen zullen zijn vastgesteld, in de behandeling en beregting van criminele zaken zoude moeten worden in acht genomen het Reglement van 10 October 1798; ten gevolge van welk Besluit genoemd Reglement, bij Publicatie van 30 October 1827 (Gouv. Blad, N°. 5) [2], voor Suriname verbindbaar werd verklaard.

---

1) VAN HAMELSVELD, *Nederlandsche Pandecten*, D. VIII, bl. 205.

2) *Gouvernements-bladen in de Kolonie Suriname*, 1816—1835, D. 1, 319—323.

Bij den eersten opslag moet het bevreemden, dat eene dertig jaren te voren voor het Departement Holland uitgevaardigde verordening, die in het Moederland sedert de Fransche heerschappij had opgehouden te werken, eensklaps, al ware het dan ook slechts voorloopig, herleefde dáár, waar zij nooit gegolden had. De zaak laat zich evenwel deels daaruit verklaren, dat men ook in Suriname de mogelijkheid van het gebruik der eigenlijke pijnbank in deze eeuw van beschaving en verlichting heeft willen afsnijden, deels uit de navolging, welke het Reglement van 1798 ook elders gevonden had, deels eindelijk daaruit, dat onderscheidene voorschriften daaraan ontleend, zooals wij hiervoren gezien hebben, in de Manier van Procederen van 1799 en in het Wetboek op de Regterlijke Instellingen en Regtspleging van 1809 waren overgenomen; welke Wetboeken, voor een' geheel anderen maatschappelijken toestand berekend, nog minder bruikbaar en uitvoerlijk in de Kolonie zouden geweest zijn dan het Reglement.

Wat de navolging dier verordening betreft in andere deelen der Bataafsche Republiek, deze schijnt ons onloochenbaar, wanneer men het Reglement van 15 November 1803 *op de procedures tegen*

Gevangenen en crimineele Delinquanten, binnen het Departement Braband door het Departementaal Bestuur in den Bosch vastgesteld, met de strekking en zelfs met de uitdrukkingen van het Reglement van 10 October 1798 vergelijkt. Alleen de aanhef der Brabandsche Publicatie verschilt; de achttien artikelen zijn gelijkluidend, en wat het zonderlingste is, van het bestaan van het Reglement van 1798 wordt met geen enkel woord gerept. Wij achten het wegens de schaarschheid van gemelde Publicatie, en ook uithoofde der verwantschap van beginselen van dit gewijzigd extraordinair proces met de vermoedelijke beweegredenen tot de latere invoering van het Reglement in Suriname, niet ondienstig, de door den Brabandschen Wetgever aangevoerde gronden alhier in te vlechten.

»Het DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN BRABAND doet »te weeten:

»Dat, by de Publicatie der Representanten van »het Volk van Bataafsch Braband, de dato 11en »October 1796, onder anderen, is gestatueerd: dat »alle Crimineele Officieren gehouden zullen zyn, »om, door alle gepaste middelen, de Gedetineerden »tot bekentenis te brengen, en dat in allen gevalle,

»het zy 'er bekentenis zal wezen of niet, aan de
»Gedetineerden, *des zy zulks begeeren*, defensie moet
»worden verleend, en zy in een ordinair Crimineel
»Proces ingelaaten: wordende tevens de Rechter
»gelast, om, ingeval een Misdaadiger niet tot con-
»fessie mogt wezen gekomen, desniettegenstaande,
»*ex actis et probatis*, recht te doen, en tot absolutie
»of condemnatie van den Betichten te procedeeren.

»Dat dit Artikel, vry algemeen, is begreepen
»op alle mogelijke gevallen applicabel te zyn, en
»dat dienvolgens alle Delinquanten, byaldien zy dit
»begeeren, in een ordinair Crimineel Proces moeten
»worden ingelaaten, ook zelfs dan, wanneer in cas
»van eene capitaale misdaad, waarin eene volledige
«convictie somtijds met eene compleete confessie
»gepaard gaat, en de Rechter, zonder de minste
»hesitatie, in staat is, om ten definitive Recht te
»spreeken; van welk erroneus begrip dan ook niet
»zelden het gevolg is geweest, dat Misdaadigers,
»by wie zich de gegronde vrees voor straf opdeedt,
»den toevlugt tot eene ordinaire proceduure namen,
»om, langs dien weg, zo al niet de welverdiende
»straf te ontduiken, dezelve ten minsten, door lang-
»durig draalen, eenen geruimen tijd uitgesteld te

»krijgen, en inmiddels, byaldien zich daartoe ge-
»legenheid opdeedt, te evadeeren.

»Dat, vermits eene dusdanige interpretatie der
»meergemelde Publicatie regelregt strijdig is met de
»heilzaame intentie van den Wetgeever, om, naa-
»mentlyk, gelyk daarby wordt gezegd: »*zodanig*
»»*middel in de Crimineele Rechtsoeffening daar te*
»»*stellen, waardoor aan grove Delinquanten, en vooral*
»»*bekende Vagabonden, de hoop benomen wordt, om,*
»»*door het loogchenen hunner atroce delicten, het*
»»*zwaard der Justitie van zich af te wenden, ten*
»»*einde zy de verderflyke wegen van hun voorig*
»»*leeven niet weder straffeloos inslaan.*"

»Zo is het, dat het Departementaal Bestuur van
»Braband, oordeelende alle gepaste middelen te
»moeten in het werk stellen, om te zorgen, dat
»aan het heilzaam oogmerk der meergemelde Publi-
»catie worde voldaan, goedgevonden heeft, provi-
»sioneel, en tot zo lang eene algemeene manier van
»Procedeeren in Lijfstraffelijke zaaken over de ge-
»heele Bataafsche Republiek zal zyn ingevoerd, te
»arresteeren het volgende

REGLEMENT," enz.

HOOFDSTUK IV.

TEGENWOORDIGE KOLONIALE REGTSPRAAK IN STRAFZAKEN.

Een ieder, die eenigzins vertrouwd is met Koloniale aangelegenheden, en wien het niet onbekend is, dat eerst in den jongsten tijd zekere grondwettelijke waarborgen voor de betrekking tusschen het Moederland en de Koloniën zijn bedongen en verkregen, zal ligt begrijpen, dat, wanneer de procesorde, bij de Ordonnantie van PHILIPS voorgeschreven, reeds in Nederland op eene zoo schromelijke wijze werd misbruikt, de staat van zaken onder diezelfde Ordonnantie in de West-Indische Bezittingen nog treuriger moet geweest zijn. Niets zoude ons gemakkelijker vallen dan aan te toonen,

hoe men door de wreedste folteringen den somtijds gewaanden misdadiger de bekentenis afperste en ontwrong, ten einde hem daarna te veroordeelen tot straffen, waarvan ieder weldenkende een afgrijzen heeft. »Van 1765 tot 1787," verzekert TEENSTRA [1]), »(van *vroegere* barbaarschheden zullen wij zwijgen) »een tijdvak van 22 jaren, heeft men *bij regterlijk* »*vonnis*, 16 negers, om het wegloopen en het zoe»ken naar vrijheid, ieder een been afgezet, terwijl »men, in datzelfde tijdvak, van vier negers, een »Achilles-pees heeft afgehakt [2])." »Het is nu slechts »eene eeuw geleden (1730)," zegt VAN KAMPEN [3]), »dat eene Hollandsche regtbank eenen neger veroor»deelde, om, met eenen ijzeren haak door de ribben, »aan de galg te worden gehangen, en aldus, onder »de ijsselijkste folteringen, die langer dan één dag »konden duren, te sterven. twee anderen, om met »klein vuur levendig tot assche verbrand en intus-

1) *De negerslaven in Suriname*, enz., bl. 144.

2) Zie *Notulen van het Hof van Policie* 1765 Februarij, Mei en October, drie beenen afgezet, 1769, 2 October pees doorgekapt, 1772, 18 en 21 Mei twee peezen doorgehakt, 14 September, drie negers een been afgezet, enz.

3) *Geschiedenis der Nederlanders buiten Europa*, D. III, bl. 144.

»schen met gloeijende tangen genepen te worden; »eindelijk zes negerinnen om levendig te worden »geradbraakt 1)."

Wel is waar worden in deze voorbeelden van eene onverbiddelijke regtspleging bij uitsluiting *slaven* vermeld, maar het lijdt geen twijfel, dat ook ten aanzien der vrije Kolonisten al te dikwerf van de bepalingen van het Octrooi van 1682 zal afgeweken zijn. Vanhier de wenken voor eene hervorming van het Bestuur der Kolonie, in de geschriften van mannen zoo bezadigd als PESTEL 2), en KLUIT voorkomende, om niet te gewagen van heftiger klagten en vertoogen, waarin men ten jare 1784

---

1) Den 15 Februarij 1772 werd de neger AVARY, die den Heer VAN MONTAUBAN, zijn' Eigenaar en Meester, met een lans doodgestoken had, veroordeeld, om levend in een haak aan zijne ribben te worden opgehangen. Zie *Notulen van het Hof van Policie en Crimineele Justitie* in Suriname.

Zie meerdere proeven van wreedheid jegens negers en negerinnen in Suriname bij HARTSINCK, *Beschrijving van Guiana* en uit STEDMAN, bij CHARLES COMTE, *Traité de législation*, 3e Ed. Brux. 1837, Livre V, Chap. IX.

2) PESTEL, *Comment. de republica Batava*, I, 520: »Imprimis defendendi sunt (coloni) a magistratuum avaritia, ferocitate, imperiisque arbitrariis." Verg. ook KLUIT, *Iets over den laatsten Engelschen oorlog met de Republiek*, bl. 113, 289.

beweerde, »dat er (in de Kolonien) voor geld alles »te verkrijgen is, dat om het geld hunne bezit»tingen, hunne levens niet veilig zijn, maar dat »men, door de vervlocktste listen, de verfoeijelijkste »omkopingen, onder den uiterlijken form van een »geregeld regtsgeding alles pleegt [1]." Van hier verder de aanvankelijke verbetering en de goede Reglementen op de Policie en Justitie, door de zorg in het bijzonder van den Raadpensionaris VAN DE SPIEGEL in Suriname ingevoerd [2], welke de Omwenteling van 1795 beloofde op ruimer schaal en op duurzamer voet te zullen bevestigen door middel van het in art. 251 der Constitutie van 1798 en in art. 48 der Staatsregeling van 1801 toegezegd Koloniaal Charter. En hoe noodig zoodanige hervorming gekeurd werd, ook door koelzinnige en ervaren Staatslieden, blijkt uit de volgende treffende vermaning van APPELIUS [3].

---

1) De woorden slaan eigenlijk op de Oost-Indische Compagnie, maar de Schrijver spreekt in gelijken zin van de misbruiken der West-Indische. *Redevoering aan de gewapende Burgery in Neerland.* (W. A. VAN VLOTEN), Utr. 1784, bl. 63.

2) *Nadenking van eenen Staatsman weegens zijn Ministerie in Holland*, 1800, bl. 52.

1) *De Staatsomwenteling van* 1795 *in haren aart, loop en gevolgen beschouwd.* Leiden 1801, bl. 221.

»Te lang zijn het belang en de rechten der vrije »Ingezetenen onzer Buitenlandsche Bezittingen on- »bepaald gebleven, te dikwijls zijn dezelve aan »de willekeur der Gezachhebbers onderworpen »geweest. Wil men deze Ingezetenen aan het »Bestuur van het Moederland verbinden, dat »men dan ook hunne rechten en derzelver onge- »kreukte handhaving verzekere, dat men zulks doe »op eene wijze, welke hun volkomen gerust stelt »tegen alle willekeur en geweld, en voor het ver- »krijgen van onpartijdig recht, tegen wien het ook »zijn moge; maar dat men bij het Coloniaal Charter, »tevens de belangen van het Moederland in de ves- »tiging van een goed en krachtig Bestuur in het »oog houdende, de belangen van het Gemeenebest »en deszelfs Colonien op alle mogelijke wijze doe »overeenstemmen."

Na deze uitweiding, hebben wij alsnu de regts- pleging en strafzaken na de afkondiging van het Reglement van 10 October 1798 in Suriname, en diens werking te beschouwen. Wij kunnen dit het grondigst en voegzaamst doen met het behan- delen van eenige gedingen, die onder het gezag van dat Reglement zijn beregt.

In de eerste plaats moet hier ter sprake komen eene zaak, welke tot de zoogenaamde causes celèbres behoort, nl. de brandstichting gepleegd door eenige negers te Paramaribo in den jare 1832, waardoor een groot gedeelte dier stad in de asch werd gelegd. Op den 3den September van dat jaar werden zes-en-veertig woonhuizen verbrand en dertien afgebroken, terwijl na dien brand nog verscheidene pogingen tot herhaling der misdaad werden gedaan [1]). Het doel der veroordeelden, gelijk uit de verhooren en confrontatien blijkt, bestond daarin, om de geheele stad, hetzij in eens, hetzij langzamerhand, in brand te steken, zooveel mogelijk bij die gelegenheden te stelen, en eindelijk in vereeniging met andere ontevredene en weggeloopene slaven, de blanken te vermoorden.

De instructie toonde aan, dat drie negers de aanvoerders en beleiders, de eigenlijke *mededaders*, waren geweest, en dat andere als medepligtigen, gedurende de brandstichting zich met het ontvreemden van goederen hadden onledig gehouden.

De Procureur-Generaal, na verkregen *autorisatie*

---

1) TEENSTRA, t. a. p., bl. 178—202.

om te dienen van criminelen Eisch en Conclusie, deed dien op 28 December 1832 [1]), waarin wij onder anderen gesteld vinden, »overwegende, dat »de misdaad der eerste beklaagden, zoowel *vol»gens het beschreven regt* als by de *hier vigerende »wetgeving* met eene gequalificeerde doodstraf be»hoort achtervolgd te worden [2])." — Uit het mengelmoes der aan den voet van deze bladzijde bijgebragte autoriteiten, nu eens van wetten, dan weder van Regtsgeleerden, blijkt genoegzaam het onzeker en wankelend begrip van de uitdrukkingen, *beschreven regt*, en de *in Suriname vigerende wetgeving*.

Wij hebben niets aan te merken op het beroep bij die gelegenheid eerst van den Procureur-Generaal, daarna van het Hof op die beschreven regten,

---

1) TEENSTRA, t. a. p., bl. 265.

2) »Cf. l. 9 et l. 12, § 1, D. de incendio, ruina, etc. et »l. 28, § 12. D. de poenis; cff. primo de placaten van den »4den Junij 1657, en van den 1sten April 1738; VOET, ad tit. »ff. de incendio, etc. § 5; VAN LEEUWEN, *Cens. for.* parte I, »l. v. c. 16; MATTHAEUS, *de crimin.* p. 507 et seqq.; PUTT»MANNUS, *Elementa juris crim.* Cap. 13, § 230, et seqq." Het aangehaald hoofdstuk van den Duitschen Criminalist handelt *de crimine incendii.* Verg. de uitgave bezorgd door C. G. BIENER, Leipzig 1802.

een beroep geheel strookende met hetgeen in onze Inleiding gezegd is den Kolonialen Regter weleer voorgeschreven te zijn; maar wij gelooven, dat uit deze en andere strafzaken bevestigd wordt de klagt, vragenderwijs, reeds in de vorige eeuw door AMALRY [1]) geuit, of »het dan wel onmogelijk »zij, dat een misdaadiger gevonnist word op een »wet, waarvan en den text en de uitlegginge zo»wel aan den Rechter als aan den gerechte onbe»kend zijn? Hoe zal een onbedreeve crimineel kun»nen bybrengen, dat GROENEWEGEN dezelve buiten »kragt te zijn aantoont, of dat CUJACIUS in een hoek »van de eene of andere pagina van een van zijne »elf folianten, eene andere uitlegging van dezelve »geeft?"

Wij zouden het zelfs den Regter in Suriname niet eens euvel kunnen duiden, wanneer hij, op het voorbeeld van het Hof van Holland, nog van 1798, »*de Mosaïsche of liever Goddelijke Wetten* [2]),"

---

1) AMALRY, t a. p., Cap. III. *Van de lijfstraffelijke wetten en van de Criminalisten*, bl. 25 – 27.

2) *Besluiten der Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Ligchaam*, 16 Augustus 1798. *Memorie dienende tot nadere Adstructie*, enz. *in zake* C. L. MAAS, bl. 12. In 1803

tot aanvulling der Hollandsche en beschrevene wetten als gezag had ingeroepen. Het komt ons uit overweging dier bezwaren hoogst wenschelijk voor, eerlang iets te mogen vernemen van den arbeid der Staatscommissie [1]), bij Koninklijk Besluit van 27 September 1852 ingesteld tot onderzoek der ontwerpen, »om de Nederlandsche wetgeving voor »de Nederlandsche West-Indische Bezittingen van »het Rijk toepasselijk te maken, en tot het daar»omtrent uitbrengen van berigt en advies [2])."

Na dezen uitstap keeren wij tot de zaak der brandstichters terug. Voorzeker waren de uitdrukkingen, in den Eisch van den Procureur-Generaal gebezigd, zeer onbestemd, maar hij was ongehouden, en welligt naar den aard der vigerende wetgeving buiten staat, meer te doen. Nergens was

---

verscheen te Amsterdam en Leeuwarden een geschrift van G. J. VOORDA, getiteld: *Verhandeling over den Zin, de eeuwigdurende kracht en het toepasselijk gebruik der wet*, Genes. IX: 6, *aangaande de straf van den doodslag en het recht van gratie.*

1) Leden dier Commissie zijn de HH. VAN STEENBERGEN, SLOET TOT OLDHUIS, METMAN, FIERS SMEDING, VAN DER SANDE, BRUGMANS en JANSSENS. Zie Bijv. tot het Staatsbl., N°. 297.

2) Verg. ook *Bijdragen tot de kennis der Nederlandsche en vreemde kolonien*, bl. 173.

hem de verpligting opgelegd, den text der wet, waarop zijn Eisch en Conclusie steunde, te vermelden. Artikel 33 van het *Reglement op het beleid der Regering in de kolonie Suriname* [1]), vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 9 Augustus 1832, schreef wel is waar voor: »in alle criminele vonnissen »zonder onderscheid, welke ten laste van eenen be»schuldigde worden gewezen, moet de misdaad wor»den uitgedrukt en omschreven, met vermelding der »*regtsgronden*, waarop de uitspraak berust;" doch den Publieken Aanklager zoo min als den Regter werd daarbij bevolen, het wetsartikel te vermelden.

Genoeg; de Procureur-Generaal eischte tegen den eersten der drie hoofdschuldigen den strop, met de toevoeging, »dat het hoofd van het lijk zal worden »afgehouwen en ter gezegde strafplaats op een paal »zal worden gezet, en aldaar in dier voege zal ver»blijven tot dat hetzelve door de lucht en het ge»vogelte verteerd zal zijn [2]),"en tegen de twee andere

---

1) Gouv. Bl. 1832, N°. 13.

2) In het Moederland zijn met de invoering van het Crimineel wetboek voor het Koningrijk Holland zoodanige afschuwelijke tooneelen verdwenen. Zie bij J. M. KEMPER, *Inleiding*, enz. bl. 129, de *Aanspraak van den Staatsraad van Gennep*: »Men heeft geoordeeld, de oude gewoonte om de lijken van met

mindere straffen, t. w. geeseling, brandmerk en levenslange dwangarbeid. Tegen de zes overige eigenlijke medepligtigen werd geëischt, dat zij verwezen zouden worden tot geeseling en kortere of langere dwangarbeid. Het Hof echter achtte die straffen te ligt, en vermeenende een voorbeeld te moeten stellen, velde het een vonnis, »de gruwelen der barbaarsche middeneeuwen waardig 1)." (Zie bijl. A.)

Na eene omstandige opgave der feiten aan ieder der beschuldigden in het bijzonder ten laste gelegd, werd op 10 Januarij 1833, met verzwaring van den Eisch van het Openbaar Ministerie, de straf van het vuur tegen de drie hoofddaders uitgesproken, op grond dat, »naar de wetten dezer landen, op de misdaad »van brandstichting, vooral met zoodanige verzwa»rende omstandigheden, als ten deze hebben plaats »gehad, eene gequalificeerde doodstraf, en meestal »het *levend verbranden der hoofdmisdadigers* wordt »voorgeschreven, terwijl de medepligtigen naar het »*arbitrium* des Regters, met eene *mindere straffe*

»den strop ter dood gebragte misdadigers in het openbaar aan »galgen of galgenvelden naderhand ten toon te stellen niet weder »te moeten toelaten."

1) TEENSTRA, t. a. p., bl. 270.

»kunnen worden achtervolgd." — Niettegenstaande laatstgemelde zachtmoedigheid, werden behalve het aangeduid drietal nog twee andere negers tot de galg verwezen, en twee andere jongelingen de een zestien, de andere veertien jaren oud, tot zware lijfstraf en dwangarbeid.

Het is duidelijk, dat de straf van het levend verbranden, deels aan het Romeinsche Regt [1]), deels aan de bepaling van art. 125 der Carolina ontleend was; aldaar toch lezen wij: »item die boszhaftigen überwun»den brenner sollen mit dem fewer vom leben zum »todt gericht werden." In het onderzoek overigens der gronden, op welke de beweerde regtskracht der Carolina in de kolonie Suriname steunt, treden wij hier te minder, dewijl dienaangaande bij een van onze geleerde Genootschappen eene prijsvraag aanhangig is. Wij vergenoegen ons tot het reeds aangehaald berigt van het Hof van Holland van 1798 te verwijzen, waarin de redenen, voor en tegen de toepassing der *Caroline Ordonnantie* of *Nemesis Carolina*, door Nederlandsche Regters zijn overwogen en uiteengezet.

---

1) L. 28, § 12. D. *de poenis:* »Incendiarii capite puniuntur — et plerumque vivi exuruntur."

Eene andere, gelukkig niet bloedige, zaak wijdt ons nog beter in den toestand der regtspleging in Suriname, en is van verscher dagteekening, als behandeld in den jare 1853. ABRAHAM VANIER werd door den Procureur-Generaal, na bekomen *autorisatie* om te dienen van criminelen Eisch en Conclusie, beklaagd van zich te hebben schuldig gemaakt aan bedriegerij en misbruik van vertrouwen, welke misdaad, naar de stelling van het Openbaar Ministerie, »als eene soort van diefstal" [1]) moest beschouwd worden, en welker straf aan het *arbitrium* des Regters was overgelaten.

De zaak had zich aldus toegedragen. VANIER, één-en-twintig jaren oud, geëmploijeerde ter Gouvernements-Secretarie en »van de Hervormde Godsdienst," in dienst van den Heer P. R. PLANTEAU, was door dezen gelast bij den Heer J. C. DE NORMANDIE 'S JACOB de som van vijftien gulden te incasseren als contributie voor het Muzijkgezelschap Caecilia. Die gelden door VANIER ontvangen en aan den Heer PLANTEAU ter hand gesteld zijnde, ontdekte deze later, dat eigenlijk slechts negen gulden waren verschuldigd, weshalve hij het te veel betaalde aan VANIER ter

1) Misschien wordt hier art. 170 der Carolina bedoeld.

hand stelde, ten einde dit weder aan den Heer DE NORMANDIE 's JACOB te doen toekomen. De Heer PLANTEAU eenige dagen later dien Heer sprekende, en hem vragende of hij de *zes gulden* had ontvangen, ontkende deze zulks. VANIER hierover onderhouden beweerde die som overhandigd te hebben aan mejufvrouw E. J. DE KOFF, behuwdzuster van den Heer DE NORMANDIE 's JACOB en bij dezen inwonende. Die dame zulks echter ontkend hebbende, werd VANIER *in cas crimineel* vervolgd.

Naar aanleiding van hetgeen uit de praecedente informatien en voorts uit de instructie ten laste van den beklaagde, voor wien, overeenkomstig het Reglement van 10 October 1798 *summierlyk* en *buiten figuur van Proces*, eene verdediging bij geschrift was ingediend, scheen te bestaan, werd bij sententie van het Geregtshof, gewezen den twaalfden en gepronuntieerd den zestienden September 1853, genoemde VANIER, in weerwil van zijne standvastige ontkenning, veroordeeld tot eene gevangenis van drie maanden en in de kosten, na schuldigverklaring aan misbruik van vertrouwen.

In dit geding was kennelijk, zooal niet in den geest, ten minste naar den vorm van het aangehaald

Reglement, dat is, *extraordinair* geprocedeerd. VANIER was niet in hechtenis gesteld, hij was *gedaagde in persoon* en het Reglement veroorlooft, gelijk de verdediger van V. aanvoerde, de extraordinaire regtspleging alleen voor het geval, dat »gevangenen tot »geen confessie der misdaad of misdaden, hun door »den Publieken Aanklager ten laste gelegd, kunnen »gebragt worden."

Kon en mogt aldus *extraordinario modo* volgens het Reglement geprocedeerd worden tegen eenen *gedaagde in persoon?* eene vraag, die gewis een nader onderzoek waardig zoude zijn, maar welke het Geregtshof in Suriname onlangs heeft afgesneden, door in zake C. J. A. JACOTT Jr. en C. J. LEYSNER te oordeelen, dat, ofschoon volgens het Reglement alleen geprocedeerd kan worden tegen gevangenen wegens lijfstraffelijke misdaden, dat Reglement thans ook kan worden toegepast op *niet gevangenen* wegens *niet lijfstraffelijke misdaden, omdat dit reeds zoo vele jaren had plaats gehad.* Misschien grondt zich dit gevoelen van het Collegie op het getuigenis van VAN DER LINDEN, waar hij van het in Holland ingeslopen gebruik zegt: »de »wet spreekt alleen van gevangenen, maar er is

»geene reden, waarom dezelve ook niet tot ge-»daagden in persoon zoude worden uitgestrekt, »zoo als daarvan ook reeds veele voorbeelden in de »Praktijk zijn 1)."

Er blijven echter andere bedenkingen over.

Ten eerste. Kon en mogt die extraordinaire procesorde hier gebezigd worden, in eene zaak van beweerde bedriegerij, tegen welke geene lijfstraf bij de wet bedreigd is?

Ten tweede. Kon en mogt het hier, waar op verre na, niet het geval voorhanden was, dat aan de *convictie* des Regters, aangaande de schuld van den beklaagde, slechts de *confessie* zoude ontbroken hebben?

Op de eerste vraag kan men met te meer grond ontkennend antwoorden, daar, zooals in de Conclusie tot defensie of de *Memorie van Rechten* ten behoeve van den beklaagde werd aangemerkt, de Procureur-Generaal, door eene verkeerde voorstelling van het feit, er toe gekomen was, »deze han-»deling te qualificeren *eene soort van diefstal*;" dat evenwel het kenmerk van diefstal ten deze geheel

1) VAN DER LINDEN, t. a. p., bl. 412.

ontbrak, en »noch bedriegerij, noch misbruik van ver-
»trouwen by een' enkelen der Criminalisten, wier
»autoriteit binnen deze Kolonie zou kunnen gelden,
»als eenig misdrijf bekend staat, noch daarop straf
»is gesteld." Immers het beroep op de bepalingen
van art. 405—409 van den in het Moederland gel-
denden Code Pénal, meende men in Suriname te
moeten wraken. Spitsvindig voegde men bij het be-
toog de redenering, dat »niemand door één en het-
»zelfde feit zich kan schuldig maken aan twee ver-
»schillende delicten, maar vooral niet gestraft kan
»worden voor twee delicten wegens het perpetreren
»van één en hetzelfde feit." Misschien kon men in
de Kolonie, bij gemis van eene stellige wetgeving
betrekkelijk den *concursus idealis* der misdrijven, zoo-
danigen grond met eenigen glimp bijbrengen [1].

Wat de tweede vraag betreft, de extraordinaire
procesorde was aan te meer bedenking onderhevig,
naarmate de bewijsvoering der schuld van VANIER
zeer veel te wenschen overliet. Daargelaten, dat noch
het *singulier* [2] getuigenis van den Heer DE NORMANDIE

1) Verg. o. a. *Strafgesetzbuch für das Grosherzogthum Baden*, § 128.

2) Zie het *Ontwerp van Wetten omtrent het Bewijs* van

's JACOB, noch dat van de bij hem inwonende personen en nabestaanden, gelijk de verdediger beweerde, meerendeels als in eigen zaak gegeven, »het minste effect konde opereren, was hier overigens »geen spoor van het hoofdvereischte tot iedere cri»minele vervolging, het *corpus delicti.*"

Desniettemin werd de beklaagde veroordeeld, en schijnen op het Hof zoo wel als op den Procureur-Generaal sommige omstandigheden indruk te hebben gemaakt, welke in de conclusie tot defensie vruchteloos waren bestreden. De verdediger had te vergeefs geklaagd, dat »bijna alles, wat in het voor»deel van zijn' client had kunnen uitkomen, in het »proces was achterwege gelaten." Daarentegen had men te veel gehecht aan de verdachte houding van den beklaagde bij de informatiën, hebbende hij zijne gemoedsaandoeningen niet genoeg kunnen beheerschen; maar kon die ontsteltenis vreemd voorkomen bij iemand, die »zich geene misdaad bewust, des»niettemin door eenen schijnbaren zamenloop van »omstandigheden en zamenspanning, op eenen jeug-

---

1804. Art. 77 v. »In de opgave van zoogenaamde *singuliere* »of bijzondere getuigen ligt geen bewijs."

»digen leeftijd van een-en-twintig jaren, zich met »oneer en schande voor zijn volgend leven bedreigd »ziet." Men had alzoo niet te veel moeten hechten aan die »hapering en wankelbaarheid [1]," van welke men in de leer der wettelijke bewijstheorie als van eene *verwijderde* aanwijzing van schuld pleegt te gewagen. Tot de naar onze Europesche begrippen zonderlinge, en met het algemeen beginsel van gelijkheid voor de wet moeijelijk overeen te brengen redeneringen, behoorde die, waarin de verdediger stelde, dat de dame, aan welke de beklaagde het geld zoude hebben overhandigd, »minstens niet »aanzienlijker was dan zijn client, en er derhalve »geene reden bestond om haar eene zedelijker op»leiding toe te kennen, dan die van den beklaagde, »geboren uit ouders, binnen de Kolonie ter goe»der naam en faam bekend."

Wat van een en ander zijn mogt, de Surinaamsche Regter achtte zich in deze zaak, als naar een schier onveranderlijk gebruik, bevoegd, extraordinair te procederen, en het is opmerkelijk

---

1) Art. 65 van het aangehaald *Ontwerp van Wetten omtrent het Bewijs*, 2e Afd.

dat van de invoering van het Reglement tot het jaar 1855 slechts *ééne enkele criminele zaak ordinair is beregt*, namelijk die van J. H. GEURSMAN (zie bijlage B), welke zooveel opspraak heeft verwekt [1]), en die, te oordeelen naar de feitelijke gewelddadigheid den beschuldigde ten laste gelegd, minder toegeeflijkheid *scheen* te verdienen dan de zoo even besprokene, luttel beteekenende, van VANIER. In alle andere, zelfs in de geringste gevallen, waarin kleine geldboeten werden opgelegd, is, zoo wij wel onderrigt zijn, steeds de extraordinaire procesorde gevolgd.

Deze bestendige extraordinaire regtspleging lokt de vraag uit, welke middelen onder de tegenwoordige orde van zaken in Suriname voorhanden zijn, om in hooger beroep te komen van eene sententie, door welke men zich bezwaard vindt. VANIER trots de voor hem ingebragte verdediging tot drie maanden gevangenisstraf veroordeeld zijnde, heeft zonder vrucht beproefd het tegen hem geslagen gewijsde door den Hoogen Raad der Nederlanden te doen vernietigen. Laat ons zien in hoeverre een of ander regtsmiddel tegen koloniale vonnissen aangewend kan worden.

1) Zie de brochure: *Eene stem uit Suriname in het belang der negerslaven*, Utrecht 1855, bl. 11 en 12.

HOOFDSTUK V.

APPEL-REVISIE VAN KOLONIALE SENTENTIEN.

In alle oud-Hollandsche geschriften over de Regtspleging in strafzaken, bepaaldelijk in die van BORT, VOORDA en VAN DER LINDEN [1]), is meermalen de rede van zekere Resolutie der Staten van Holland van 10 September 1591, waarbij aan de Hoven van Justitie verboden was, kennis te nemen van appellen van vonnissen *extraordinair op confessie* gewezen. Wij behoeven ons in het onderzoek der eindelooze geschillen, uit de toepassing dier Resolutie voortgevloeid, te minder te verdiepen, dewijl die oude

1) VAN DER LINDEN, t. a. p., bl. 421.

voorschriften na de Omwenteling van 1795 vervangen zijn door de Publicatie van 17 Februarij 1803, waarbij werd vastgesteld, dat »van alle Sententiën of »Dispositiën in de respective Colonien of Bezittingen »van den Staat gewezen of verleend, aan welke te »voren by de Staaten-Generaal, als den represen»tativen Souverein, wierd gerevideerd, voordaan zal »worden geprovoceerd aan het Nationaal Geregtshof »deezer Republiek, zoodanig, dat de sententiën »door dit Collegie uitgesproken, niet alleen zullen »worden gehouden als by arrest gewezen, maar ook »aan geene Revisie subject te zijn." In de Publicatie van 12 Mei daaraanvolgende, werd tot nader verstand, en tot ampliatie der Publicatie van 17 Februarij bepaald, dat »ten aanzien der Instantiën »of Dispositiën in de respective Coloniën of Bezit»tingen van den Staat gewezen of verleend, by »H. H. M. geobserveerd, zal worden gevolgd de ma»nier van Procedeeren by het Nationaal Geregtshof »in alle andere zaken in gebruik zynde, met over»neming echter uit het Reglement op de Revisiën »van H. H. M. van den 13 Januarij 1778, van de »volgende punten." Een van deze punten behelst, dat er »Provocatie zal vermogen te geschieden by

»wege van Appel of Reformatie, en wel van Refor-
»matie in zaken waarin de succumbant tot betaling
»van geldsommen is gecondemneerd, en Appel, in
»alle andere zaken, gelijk ook in geldzaken, wan-
»neer die gevolg hebben van infamie of andere
»irreparabele praejudicie."

Een onderzoek in het Rijksarchief te 's Graven-hage, met welwillende medewerking van de H. H. Archivarissen BAKHUIZEN VAN DEN BRINK en VAN DEN BERGH ingesteld, naar de voorheen in het Moederland door den Hoogen Raad ten behoeve der Staten-Generaal opgemaakte sententiën of dictums in West-Indische strafzaken, heeft tot ons leedwezen een weinig bevredigende uitkomst opgeleverd. Uit een tijdperk van meer dan zeventig jaren (1727—1795), is ons naauwelijks eenige der melding waardige bijzonderheid voorgekomen [1]). Maar aan eene andere verzameling in hetzelfde Archief berustende, geti-teld *Brieven en papieren uit Suriname*, ontleenen wij eenige losse aanteekeningen, in de hoop, dat het anderen gelukken moge meerder licht aangaande dit

---

1) Zie *Overzigt van het Nederlandsche Rijksarchief*, 's Gravenhage 1854. 1e Stuk, bl. 201.

onderwerp te verkrijgen. Zoo schrijft de Gouverneur NEPVEU den 25sten September 1773: »wenschelijk ware het, dat door intercessie van UEd. »Groot Achtbaren de Placaten en Resolutiën op dat »subject te vinden in het Codex Batavus, immers »die bij het Reglement ter bekorting der processen »van 1728 art. 4 vastgesteld, dicterende dat in »crimineele zaken nooit Revisie pro Deo zal worden »geadmitteerd, zoo geene lijfstraffe is gedecerneerd, »ook voor deze Kolonie in viridi mogten gehouden »worden." Zoo meldt een jaar daarna, de Fiscaal WICHERS in zake BROMET, wegens niet-aangifte van negers tot ontduiking van het betalen van hoofdgeld, van de Koloniale sententie in hooger beroep te zijn gekomen, op de wijze met den stijl van procederen meest strookende, en bij gebreke van dien in revisie voor den Staten-Generaal. — »Verklaerde te appel»leeren oft reformeeren voor zynen wettigen Sou»verein, zynde II. H. M. de Heeren Staten-Generaal »der Vereenigde Nederlanden, edog bijaldien *appel* »oft *reformatie* uyt deese Colonie strydig mogte »weesen aan eenige Statuten, Ordonnancien oft »Plakkaten, in dat cas, verklaerde den Heer com»parant te revideeren voor welgedagte II. H. M.

»de Heeren Staten-Generaal der Vereenigde Neder-»landen [1]." Hoe slap overigens die Revisie plagt vervolgd te worden, zoodat de gedingen als aan den spijker bleven hangen, blijkt uit de klagt van denzelfden Fiscaal, »dat in revisie voor H. H. M. »*reeds eenige jaren* litispendent is een proces tus-»schen het Officie-Fiscaal en J. J. C."

Zijn de narigten betrekkelijk de vóór 1795 ingesteldo appellen of revisiën van Koloniale vonnissen zoo schraal, ook thans is de voorraad niet rijk aan gewijsden sedert den terugkeer van Suriname onder de Nederlandsche heerschappij, na de herstelling van onze onafhankelijkheid. Uit de conclusie in zake VANIER, appellant van de hiervoren gemelde sententie bij den Hoogen Raad der Nederlanden, door den Procureur Mr. C. J. FRANÇOIS genomen, is ons gebleken, dat door het voormalig Hoog Geregtshof te 's Gravenhage drie arresten in appellen in Koloniale strafzaken gewezen zijn, en wel op 13 Junij 1826, 2 Januarij 1827 en 27 Januarij 1836. Het

1) Zie nog in het *Wetboek op de Regterlijke Instellingen en de Regtspleging v. het Koningrijk Holland*, de titel van *Appèl, Reformatie, Cassatie en Revisie.* Art. 1179. (Reformatie).

onderwerp zelf is door Koning WILLEM I bij Besluiten van 14 Mei 1816, 6 Maart 1824 en 5 Augustus 1827 geregeld, uit welke wij kortheidshalve, en in verband met het vroeger behandeld Reglement van 10 October 1798, de volgende zinsneden overnemen.

Art 1. (Besluit van 6 Maart 1824). »Het Hoog »Geregtshof te 's Gravenhage, en wel bepaaldelijk »de Kamer van appellen in zake van correctionele »policie bij hetzelve, wordt bij dezen gemagtigd, »om bij voorraad en tot dat de Hooge Raad zal »zijn gevestigd in appel kennis te nemen van, en »in het hoogste ressort uitspraak te doen in alle »criminele zaken, ter eerster instantie, voor het Hof »van policie en criminele Justitie te Suriname, mits»gaders voor de Raden van civile en criminele »Justitie, zoo te Curaçao als te St. Eustatius, St. »Martin en Saba behandeld en *ordinario modo* be»regt, en zulks na gehoudene mondelinge pleidooi»jen, en op de conclusien van Onzen procureur»generaal bij dat Hoog Geregtshof."

Art. 2. »Aan de Raden fiscaal bij bovenvermeld »Hof, en Raden van Justitie wordt vrijgelaten, om »eenen advokaat en procureur, voor het Hoog Ge-

»regtshof voornoemd practiserende, aan te stellen, »ten einde voorschreven appellen, *te hunnen bate* »*en schade, en voor hunne rekening*, waar te nemen »en te behandelen."

Ten aanzien van het Reglement van 1798 en het geschilpunt, of het hooger beroep in extraordinair proces daardoor al dan niet uitgesloten ware, hield het Besluit van 5 Augustus 1827 deze vragen en tamelijk duistere antwoorden in:

a. »Of art. 1 van »ons bovenvermeld Besluit (6 »Maart 1824), op zoodanige wijze moet worden »uitgelegd, dat van alle criminele zaken, ter eer»ster instantie bij het Hof van politie en criminele »Justitie in gemelde Kolonie gevallen, hetzij dezelve »aldaar *ordinario modo*, hetzij *extraordinario modo* »zijn beregt, aan het Hoog Geregtshof te 's Gra»venhage, appel mag aangeteekend worden."

b. »Of de Publicatie van het toenmalig gouver»nement van 10 October 1798, binnen de West»Indische kolonie kracht van wet heeft of behoort »te hebben, en of alzoo alle criminele procedures »naar de voorschriften, in die Publicatie vervat, »behooren te worden belegd, voortgezet en ten »einde gebragt.

»Waarop is goedgevonden en verstaan:

1°. »Te bepalen, dat, zoolang omtrent de criminele regtspleging in Onze West-Indische kolonien, geene andere verordeningen door Ons zullen worden vastgesteld, de Hoven en Raden in de kolonien Suriname, Curaçao en St. Eustatius, St. Martin en Saba, in de behandeling en beregting van criminele zaken, zullen moeten volgen en in acht nemen het Reglement van 10 October 1798, door het gouvernement in der tijd vastgesteld, met last aan de respective Gouverneurs, om aan Ons tegenwoordig Besluit in de kolonien onder hun bestuur de noodige publiciteit te geven; zullende daarvan door Onzen Minister van Justitie afschriften worden gezonden aan het Hoog Geregtshof te 's Gravenhage, en aan Onzen Procureur-Generaal bij hetzelve, tot informatie en narigt.

2°. »Onzen Minister voor de Marine en Kolonien te magtigen, om, ten aanzien der uitlegging van art. I van Ons bovengemeld besluit van 6 Maart 1824 N°. 125 den Gouverneur van Suriname de gevraagde inlichtingen mede te deelen, in overeenstemming met het ter neder gestelde bij bovengemeld advies van Onzen Procureur-Generaal bij

»het Hoog Geregtshof te 's Gravenhage, van den »11den Mei 1827 N°. 291 [1]).

Zoo wij ons niet vergissen, was in Suriname eene strafvordering extraordinair tegen zekeren Directeur KAMMEYER in 1824 ingesteld, en deze van de tegen hem geslagen sententie in hooger beroep gekomen, in welk appel de veroordeelde van de tegen hem uitgesproken infamerende straf ontheven werd. Vermoedelijk was het dit geding, ook door TEENSTRA [2]) vermeld, hetwelk het Koninklijk Besluit van 5 Augustus 1827 uitlokte.

Na deze Besluiten in het Moederland uitgevaardigd, door welke niet alle onzekerheid was weggenomen, verscheen in de Kolonie de Publicatie van 8 December 1832, houdende bepalingen en voorschriften, voortvloeijende uit en in verband staande met het met primo Januarij 1833 in te voeren Regeringsreglement, in welks art. 14, nopens het hooger beroep in strafzaken, in algemeene bewoordingen de tot daartoe geldige regtspleging gehandhaafd wordt. Doch ook dit

---

1) Zie *Handleiding tot de kennis van het Staatsbestuur*, enz. Dordrecht 1827. 3e Deel, bl. 228, v.

2) TEENSTRA, t. a. p., bl. 153.

voorschrift baarde nogmaals twijfel, tot wegneming waarvan op den 12den Maart 1836 de navolgende Publicatie het licht zag.

PUBLICATIE.

STREKKENDE TER OPHELDERING EN UITLEGGING VAN ART. 14 1) DER PUBLICATIE VAN $\frac{6}{8}$ DECEMBER 1832, (G. B. N°. 14).

In naam des Konings.

DE GOUVERNEUR-GENERAAL DER NEDERLANDSCHE WEST-INDISCHE BEZITTINGEN.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut! doet te weten:

---

1) Art. 14. Publ. $\frac{6}{8}$ Dec. 1832. (GB. N°. 14): »Het Ge»regtshof zal even als zulks bij Art. 45 van het nog vigerende «Regerings-Reglement aan het Hof van Civile en Criminele Ju»stitie is toegekend, in alle strafzaken bij arrest regt spreken, »voor zooverre niet, volgens de bestaande wetten, het appèl in »criminele gedingen is toegelaten."

In overweging hebbende genomen, dat hoezeer bij art. 14 der Publicatie van 8 December 1832 (G. B. N°. 14) is bepaald, *dat het Geregtshof der Kolonie Suriname in alle strafzaken bij arrest zal regt spreken, voor zoo verre niet volgens de bestaande wetten het appel in criminele gedingen is toegelaten*, het ons echter is gebleken, dat men van deze bestaande wet onwetendheid schijnt te pretenderen, immers dat men sedert eenigen tijd zich handelingen heeft veroorloofd, welke tegen deze wetten lijnregt aandruisschen.

Zoo is het, dat wij willende de onderscheidene wetsbepalingen, welke ten aanzien van dit onderwerp in de Kolonie Suriname bestaan, in het belang der Justitie handhaven en bevestigen, en tevens die gepretendeerde ignorantie doen ophouden.

Den Kolonialen Raad gehoord in deszelfs vergaderingen van den 12 Augustus en 3 December 1834, alsmede in die van den 8 Maart 1836.

Gezien zijner Majesteits Besluit van den 6den Maart 1824 N°. 125.

Gezien zijner Majesteits Besluit van den 5den Augustus 1827 N°. 167.

Gezien de Publicatie van den Gouverneur der

Kolonie Suriname dd. $\frac{30}{31}$ October 1827 G. B. N°. 5.

Gezien het Koninklijk Besluit dd. 31 October 1835 N°. 98, waarbij wij tot het in werking brengen der navolgende bepalingen zijn gemagtigd.

Hebben goed gevonden en verstaan, zoo als wij goedvinden en verstaan bij deze.

Artikel 1.

Van Criminele vonnissen bij het Geregtshof te Suriname gewezen, zal alleen appel kunnen worden aangeteekend, wanneer de zaken ordinario modo zijn beregt geworden, en alzoo op dezelve zijn toepasselijk gemaakt art. 7 of 17 van het Reglement van 10 October 1798, alhier afgekondigd bij de evenvermelde Publicatie van den Gouverneur der Kolonie Suriname.

Art. 2.

Wanneer integendeel de zaken zijn beregt geworden naar de vormen, voorgeschreven bij art. 8—16 van genoemd Reglement, en mitsdien de Publieke Aanklager is geauthoriseerd geworden, om tegen de beklaagden in extraordinair proces regt te vra-

gen, zal van de in zoodanige zaken gevallen vonnissen, evenmin als van die, welke luidens art. 4 op confessie zijn gewezen, eenig appel, reformatie of eenigerhande provocatie worden toegelaten.

Art. 3.

Het is de regterlijken beambten (de Griffier, de Adjunct Griffier en gezworen Klerken daaronder begrepen) verboden, om eenige akten of exploict, of eenig ander schriftuur op te maken of te beteekenen, de strekking hebbende, om van vonnissen gewezen in strafzaken, welke anders dan ordinario modo zijn beregt, eenig gewild appel te interjecteren.

Insgelijks is het aan de Advokaten en Practizijns of Procureurs verboden, hun officie te leenen tot het opmaken of beteekenen van zoodanige akten, exploicten of schrifturen.

Aan den Gouverneur-Generaal wordt voorbehouden, om ingeval van overtreding van vorenstaand verbod, zoodanige maatregelen tegen de overtreders te nemen, als hij, na den kolonialen Raad te hebben gehoord, noodig, en met de bestaande Wetten en Reglementen bestaanbaar zal achten.

Art. 4.

In alle vonnissen en strafzaken, volgens het Reglement van 10 October 1798, op confessie of convictie bij het Geregtshof in extraordinair proces gewezen, zal worden uitgedrukt: *Regtdoende in extraordinair proces op confessie / op convictie* en alzoo *bij arrest in het hoogste ressort.*

Die arresten zullen overeenkomstig de Wet worden ten uitvoer gelegd, al ware daartegen appel, provocatie of eenig ander beroep aangeteekend, als waarop de Procureur-Generaal zich op geenerlei wijze zal inlaten, hetzelve moetende beschouwen als onwettig en van geene waarde.

Schoon deze Publicatie derhalve tot verduidelijking moest strekken der gevallen, waarin het hooger beroep niet kon worden geweigerd, schonk zij in waarheid geen' meerderen waarborg voor de uitoefening van dat regt. Uit het reeds medegedeelde blijkt overtuigend, dat het, ook sedert dien tijd, in Suriname geheel en al aan het oordeel van den lageren regter bleef overgelaten, hoe in criminalibus zoude worden geprocedeerd; dat hij naar goedvinden in strijd

met de wet ordinair of extraordinair kon procederen; dat de strafzaken in den regel of liever schier uitsluitend extraordinair werden beregt, door welke handeling den veroordeelde willekeurig eene onbetwistbare bevoegdheid werd ontnomen.

Het hiervoren ter loops vermeld, door VANIER ingesteld hooger beroep, en welks aanteekening te Paramaribo al dadelijk was belet geworden [1]), leerde hoe weinig heul voor den veroordeelde in die Verordening te vinden was. Hij had te 's Hage voor den Hoogen Raad der Nederlanden, na behoorlijk woonplaats ten kantore van een' Procureur te hebben gekozen, den Procureur-Generaal van Suriname doen dagvaarden om, »vermits de *modus procedendi* »niet is geobserveerd, aan den Eischer R. O. nu »geintimeerde, zijn Eisch en Conclusie op en je»gens den beklaagde gedaan en genomen te hooren »ontzeggen, cum expensis; en subordinaat te hooren »verklaren, dat het feit aan den appellant ten laste

---

1) Eene verklaring door twee getuigen van 19 September 1853 bevestigt ten verzoeke van VANIER, dat door den Commies ter griffie volstandig is geweigerd dat appèl te doen aanteekenen. De waarnemende Griffier weigerde dit eveneens, met beroep op art. 3 der Publicatie van 12 Maart 1836.

»gelegd, *geen misdaad noch wanbedrijf, noch policie-*
»*overtreding* bevat, en diensvolgens den Appellant
»te hooren ontslaan, immers aan den Eischer R.
»O. zijn Eisch en Conclusie te hooren ontzeggen
»cum expensis, en wijders den Appellant te hoo-
»ren vrijspreken, alles met veroordeeling van den
»Eischer R. O. in de kosten der procedure [1]."

De Procureur Generaal ten dienende dage niet verschenen zijnde, en geen' Procureur gesteld hebbende, concludeerde de Procureur van den Appellant, dat tegen den geïntimeerde zou worden verleend verstek. Deerlijk echter zag VANIER zich teleurgesteld door het volgende arrest.

DE HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

Gehoord den Appellant

Gehoord den Procureur Generaal in zijne conclusiën, daartoe strekkende, dat de Hooge Raad zich onbevoegd zal verklaren om van deze zaak kennis te nemen, met veroordeeling van den Appellant in de kosten:

---

1) Dagvaarding door den deurwaarder A. VAN GINKEL, zijn exploict doende aan het parket van den Procureur-Generaal bij den Hoogen Raad.

Gezien de stukken,

Overwegende ten aanzien der daadzaken: dat de Appellant, bij acte van appel en dagvaarding, op den 22 November 1853, aan den Procureur Generaal bij dezen Raad geëxploicteerd, heeft ingesteld hooger beroep aan den Hoogen Raad der Nederlanden, van eene uitspraak van het Geregtshof der kolonie Suriname, gewezen den 12 en gepronuntieerd den 16 September 1853, waarbij (naar luid van gemeld exploict) tegen hem is uitgesproken eene veroordeeling tot gevangenis voor drie maanden en in de kosten, na schuldigverklaring aan misbruik van vertrouwen.

Dat de Procureur Generaal bij het Geregtshof in de kolonie Suriname (zijnde de geïntimeerde in deze) ten dage dienende op deze dagvaarding niet is verschenen, — en de Appellant daarop heeft geconcludeerd, zoo en in diervoege, als bij zijne gemotiveerde conclusie, ter teregtzitting genomen, is vermeld:

Overwegende, wat het regt betreft, dat, volgens art. 91 der wet op de Regterlijke Organisatie en het Beleid der Justitie, de Hooge Raad bij wege van hooger beroep in *burgerlijke* zaken oordeelt over

de vonnissen, gewezen bij de Hoven van Justitie in de Kolonien of bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen, overeenkomstig de bepalingen deswege door den Koning te maken:

Overwegende, dat deze aan den Hoogen Raad opgedragen speciale regtsmagt zich alzoo uitdrukkelijk bepaalt tot de burgerlijke zaken, en bij geene wet tot de strafzaken is uitgestrekt, — zoodat vermits in casu alleen de rede is van eene strafzaak, de Hooge Raad geene bevoegdheid heeft om van het onderwerpelijk hooger beroep kennis te nemen;

Verklaart zich in deze onbevoegd, en veroordeelt den Appellant in de kosten.

30 Junij 1854.

Uit dit arrest besluiten wij:

Ten eerste, dat de niet ontvankelijkheid van den appellant niet berust op de non appellabiliteit van uitspraken, waarin extraordinair mogt zijn geprocedeerd, maar eenig en alleen op de volstrekte onbevoegdheid van den Hoogen Raad, om kennis te nemen van Koloniale strafzaken, hetzij dan ordinair of extraordinair behandeld. Dit voor de ingezetenen der Kolonie bedroevend stelsel is voorzeker kwalijk te rijmen met de door den Procureur van VANIER

aangehaalde arresten van het voormalig Hoog Geregtshof.

Ten tweede, dat sedert de invoering van het Reglement van 1798 in den jare 1827 kennelijk in alle criminele zaken, met uitzondering van die van GEURSMAN, extraordinair is geprocedeerd, daar toch in het tegenovergesteld geval, na de vestiging van den Hoogen Raad, dit hoogste Regterlijk Collegie gewis reeds lang vóór 1854 overvloedige gelegenheid zoude hebben gehad, zich incompetent te verklaren.

Ten derde, dat *thans* in Suriname de beide procesvormen, extraordinair en ordinair, zoo zij al niet gelijkluidend zijn, in het wezen der zaak ten minste hetzelfde gevolg hebben, wegens gebrek aan een Collegie, bevoegd om in hooger beroep den verongelijkte regt te doen [1].

---

1) Zeer onlangs heeft men ons van goeder hand verzekerd, dat dan ook bij een Koninklijk Besluit van 12 Mei 1856, het laatste spoor van een appel in strafzaken is uitgewischt.

BESLUIT.

Zoo is dan de weg tot herstel der dwalingen en misslagen van den Kolonialen Regter ten eenen male afgesneden, en wel waar de beurs, maar niet waar het leven, de vrijheid en eer der ingezetenen in gevaar zijn, staat hooger beroep open [1]). Zonderlinge tegenstrijdigheid! Een ieder toch zal onbevooroordeeld moeten erkennen, dat de behoefte aan eene betere strafregtspleging zich meer en meer heeft doen gevoelen; dat er eene procesorde vereischt wordt, welke meerdere waarborgen tot behoud der burgerlijke vrijheid aanbiedt. En hoe zal men de Kolonie

1) Art. 91. Wet op de Regterl. Organisatie. Koninkl. Besluit van 11 Januarij 1840, St. bl. 1.

en hare inwoners aan het Moederland verbinden, wanneer men niet daarheen streeft, om hun door eene onkreukbare regtsbedeeling, die veiligheid van persoon en onschendbaarheid van eigendom te verzekeren, waartoe zij, als een deel van den Staat, geregtigd zijn? Waarom niet het voorbeeld gevolgd, door de Franschen en Engelschen voorlang in Guyana gegeven? Immers reeds onder de regering van den weinig liberalen KAREL X, maar onder het Ministerie van den edelen HYDE DE NEUVILLE, vinden wij een Besluit uitgevaardigd relat. à l'instruction et au jugement des affaires criminelles à la Guiane française du 20 Juillet 1828 [1]), waarbij, niettegenstaande de handhaving in andere opzigten van de Criminele Ordonnantie van 1670, milde bepalingen betrekkelijk de openbaarheid der teregtzittingen en de vrijheid van verdediging werden vastgesteld, ja zelfs een verdediger ambtshalve aan de slaven toegevoegd. Liet de Fransche regtspleging in eigenlijk criminele zaken geen appèl toe, den veroordeelde in de Kolonie bleef evenals dien in het Moederland de voorziening in cassatie onverlet: »Le

---

1) DUVERGIER, *Collection complète des lois*, etc. T. 28 p. 232.

»pourvoi en cassation, tel qu'il est établi par la »législation actuelle dans la colonie de la Guiane »française, ne pourra s'exercer que par acte au »greffe, et dans le délai de trois jours, à partir de »celui où l'arrêt aura été prononcé [1]." Deze aanvankelijke hervorming leidde weldra, den 15den Februarij 1829, tot eene meer doortastende; de Code Pénal en de Code d'Instruction Criminelle (10 Mei) werden met eenige wijzigingen in Cayenne ingevoerd [2]. Ten blijke der waarborgen, welke den veroordeelde werden toegekend, strekke als eene proeve artikel 417 van den voor de Fransche Antilles gewijzigde Code d'Instruction criminelle (12 October 1828=21 Junij 1829). »Lorsque l'accusé »aura subi une condamnation, et que dans l'in»struction et la procédure, qui auront été faites »devant la cour d'assises, ou dans l'arrêt de con»damnation, il y aura eu violation ou omission des »dispositions des articles 253 et 257 du présent »Code, sur la composition des cours d'assises; de »l'article 383, sur les motifs d'incapacité des asses-

---

1) Art. 8.

2) DUVERGIER, p. 233.

»seurs; de l'article 385, sur la notification de la »liste des assesseurs aux accusés; des articles 390 »et 393, sur l'exercice du droit de récusation: de »l'article 294, sur le choix d'un défenseur, et, à »défaut de choix, sur la nomination d'un défenseur »d'office; de l'article 317, sur le serment à exiger »des témoins; de l'article 332, sur la nomination et »le serment d'un interprète; de l'article 344, sur »la majorité nécessaire pour la déclaration de culpa- »bilité, et de l'article 369, sur l'insertion au juge- »ment des termes de la loi pénale appliquée, cette »violation ou cette omission donnera lieu, sur la »poursuite de la partie condamnée ou du ministère »public, à la cassation de l'arrêt de condamnation »et de ce qui l'a précédé, à partir du plus ancien »acte nul. Il en sera de même tant dans les cas »d'incompétence que l'orsqu'il y aura eu violation »ou fausse application des lois pénales, ou violation »des dispositions de l'article de notre ordonnance du »24 Septembre 1828, sur l'organisation judiciaire, »en ce qui concerne la publicité et l'obligation de »motiver les arrêts [1]."

---

1) DUVERGIER, T. 28, p. 411 et 412.

Men is sedert dien tijd in Frankrijk niet geheel werkeloos in het stuk der wetgeving ten behoeve der Amerikaansche Kolonien gebleven; zelfs in het omwentelingsjaar 1848 werden, na vrijlating der slaven, zekere *Jurys cantonnaux en matière pénale dans les Colonies* ingesteld [1]), en eindelijk verscheen, den 16den Augustus 1854, het *décret impérial portant organisation du service Judiciaire à la Guiane française* [2]). Uit deze wetten en ordonnantien bemerken wij de zorg der Fransche regering voor hare West-Indische Kolonien, kennelijk ook daarin, dat zij de kolonisten zooveel mogelijk wil doen deelen in de regten van hunne Europesche broeders.

Ook Groot-Britannie, schoon niet zoo voortvarend als Frankrijk, was evenwel niet achterlijk in het uitvaardigen van eene nieuwe regterlijke inrigting in strafzaken voor de oud-Nederlandsche Kolonien Demerary, Essequebo en Berbice [3]).

---

1) DUVERGIER, T. 48, p. 196.

2) DUVERGIER, T. 54, p. 473—475.

3) *History of the British Colonies by* R. MONTGOMERY MARTIN, London 1834, Vol. II, p. 123—129. Order in Council 23rd. April 1831. »In criminal cases three assessors, qualified, bij certain regulations, and open to challenge as jurors,

Maar waarom op andere landen gewezen? Is niet de regtspleging in Nederland geldende, gewijzigd in de Oost-Indische Kolonien in 1848 ingevoerd [1])? Waarom hetzelfde niet voor de West-Indische? Wat belet dat ook te Paramaribo, gelijk te Batavia, »de »regtspraak in burgerlijke en handelszaken, alsmede »in strafzaken, berustc op algemeene verordeningen, »zooveel mogelijk overeenkomende met de in Ne»derland bestaande wetten [2])?" Wat belet, dat ook voor West-Indie het constitutioneel beginsel gehuldigd worde, dat »niemand tot straf vervolgd of »daartoe veroordeeld mag worden, dan op de wijze »bij algemeene verordeningen voorzien [3])?" Wat belet eindelijk dat voortaan ook in West-Indië alle

---

»are associated with the judges, and punishment can only »be inflicted by sentence of the majority delivered in open »court."

1) Reeds in 1819 werd door Commissarissen-Generaal over Nederlandsch Indië een *Provisioneel Reglement op de criminele regtsvordering bij het Hoog Geregtshof en de Raden van Justitie* vastgesteld. St. bl. voor Ned. Indië, 1819, No. 20, bl. 134 – 163. (147 artikelen).

2) Art. 75, van het Reglement *op het beleid der Regering van Nederlandsch Indie* 1854.

3) Art. 88, Regl.

vonnissen »in strafzaken, behalve het misdrijf of »de overtreding, de *stellige wetsbepaling* vermelden, »waarop zij zijn gegrond [1])?" Die laatste vraag zijn wij gedrongen te opperen, daar in weerwil van de zucht van den Regter te Paramaribo, om de vonnissen zoo zorgvuldig doenlijk met redenen te bekleeden, de gebrekkige staat der Koloniale wetgeving zulks blijkbaar niet gedoogt. Wij hebben daarvan een zeer versch voorbeeld in het arrest in zake VAN DER PLAS en KUSTER [2]) van 5 September 1857, bij hetwelk de beide beklaagden van alle regtsvervolging zijn ontslagen, niet krachtens eene stellige wet, maar naar aanleiding van redeneringen, ontleend deels aan ANT. MATTHAEUS *de Criminibus*, deels aan nieuwere schrijvers over het strafregt, en voorts op grond dat »de handeling van den »eersten beklaagde niet kan worden geacht Jure »Criminali een strafbaar falsum daar te stellen [3])." Wie ziet niet, dat, hoe weldadig de invloed der

---

1) Art. 93, Regl. Art. 156 der Grondwet.

2) De eerste werd beschuldigd van »het gebruik maken van »een valsch openbaar geschrift, wetende dat het valsch was," en de tweede, van medepligtigheid aan diezelfde misdaad.

3) Zie *Surinaamsch Weekblad* van 20 September 1857.

regtsgeleerdheid zij, in de niet zeldzame gevallen, waarin de meeningen der Juristen uiteenloopen, alle zekerheid ontbreekt? Moge de altijd bedenkelijke willekeur door duidelijke wetten vervangen worden!

BIJLAGE A.

Pro Justitia.

In naam des Konings.

VONNIS.

In zake van het Publiek Ministerie, eischer ter eenre.

Op ende jegens

De Negerslaven:

1. COJO of ANDRIES, aankomende D. M. SANCHES, laatst gewoond hebbende bij M. M. SMITH.
2. MENTOR of GELUK, aankomende J. H. WACHNER.
3. PRESENT, aankomende GRACIA ABENATAR, Weduwe van SALOMON ABENDANON, laatst gewoond hebbende bij de Weduwe G. P. HEILBRON.
4. FREDERIK, aankomende R. D. SAMSON.
5. CHRISTIAAN, aankomende M. ECKHART.
6. WINST, aankomende de plantaadje *Jalousie*.
7. TOM of TAM, aankomende MARY ROSE HERBERT.

8. HENRY, zeggende te behooren aan den Boedel MACKENSIE.
9. BETSY, aankomende de Weduwe G. P. HEILBRON.

Alle beklaagden of medepligtigen en gearresteerden ter andere zijde.

Het Geregtshof te *Suriname*.

Gezien den eisch en conclusie van den Procureur-Generaal der Nederlandsche Westindische Bezittingen met de processale stukken, daarbij overlegd;

Overwegende, dat uit de instructie dezer zaak is gebleken:

Dat de *eerste*, *tweede* en *derde* beklaagden en gearresteerden, COJO, MENTOR en PRESENT, zich op onderscheiden tijdstippen, zonder juist te hebben kunnen aanwijzen *wanneer*, doch, volgens hunne opgaven, eenige maanden vóór dat zij beklaagden in den loop der maand October des afgeloopen jaars successivelijk zijn opgevangen uit het huis hunner Meesters, of waar zij tijdelijk door hunne Meesters waren geplaatst, hebben verwijderd en begeven naar het zoogenaamde *Picornobosch*, in de nabijheid dezer stad, aan de *Savana* gelegen, alwaar zij een soort van kamp hebben opgerigt.

Dat de *zesde* en *zevende* beklaagden en gearresteerden, WINST en TOM, welke eveneens van hunne Meesters waren weggeloopen, zich in den eersten tijd, dat dit kamp was tot stand gebragt, met COJO, MENTOR en PRESENT hebben opgehouden; zijnde TOM met de overige gezegde beklaagden en gearresteerden in hetzelve kamp verbleven, den 11den September 1832, wanneer hij als weglooper opgevangen en aan zijnen Meester destijds is overgegeven, terwijl WINST, die slechts nu en dan in het aangeduide kamp bij de overige genoemde beklaagden en gearresteerden is verbleven, korten tijd na den brand, waardoor in den nacht van den 3den op den 4den September des verleden jaars een aanmerkelijk gedeelte dezer stad in de asch is gelegd, naar zijnen toenmaligen Meester is teruggekeerd, vervolgens verkocht en naar de Plantaadje *Jalousie* gezonden is.

Dat COJO, MENTOR, PRESENT, WINST en TOM, terwijl zij zich gezamenlijk in hun kamp in het *Picornobosch* ophielden, onder het gebruik van dram, welke door WINST in het kamp was gebragt en waarvan een gedeelte op den grond werd geplengd, eenen eed hebben gezworen, waarvan de inhoud en strekking hierop neder kwam, dat zij beklaagden en gearresteerden overal waar zulks doenlijk was, zouden brandstichten, om op die wijze zoo vele goederen meester te worden, als zij maar konden; dat zij vervolgens zouden trachten zich met andere weggeloopen Negers te vereenigen en een grooter kamp op te rigten; zijnde tot dat einde door TOM eene verlatene plantaadje aangewezen in de rivier *Boven-Suriname* (in de nabijheid der plaats, waar zich de bekende weggeloopen Neger PASOP met andere wegloopers ophoudt; hebbende TOM den gezegden weggeloopen Neger PASOP, eenige maanden geleden, binnen deze stad gesproken), en dat zij, na deze vereeniging met andere wegloopers, tegen de Blanken en Vrijlieden zouden vechten, de stad attaqueren, en, wanneer zij van genoegzame wapenen voorzien waren, zich van het land zouden meester maken, terwijl COJO bij die gelegenheid had verklaard, dat wanneer zij het land hadden overwonnen, hij zich tot opperhoofd daarvan zoude stellen en hetzelve onder zijne ondergeschikten zoude verdeelen.

Dat COJO, MENTOR en PRESENT, welke zich gedurende den tijd, dat zij in het meergemelde kamp verblijf hebben gehouden, aan eene reeks van diefstallen en rooverijen, hierna te melden, hebben schuldig gemaakt, en waaraan WINST nu en dan heeft deelgenomen, op den avond van den 3den September des afgeloopen jaars, ongeveer ten tien uren, met denzelven beklaagde en gearresteerde het kamp in het *Picornobosch* hebben verlaten, met oogmerk om brand te stichten; dat COJO, MENTOR, PRESENT en WINST, gekomen zijnde op de hoogte van het huis van zekeren HALFHIDE, in de Keizerstraat dezer stad, COJO het voorstel heeft gedaan, om aan dit huis brand te stichten, en dit ook heeft willen beproeven, vermits COJO reeds tot dat einde

door de Negerpoort, welke niet gesloten was, naar binnen was gegaan, toen hij beklaagde en gearresteerde door het geblaf van eenen hond, welke op hem kwam aanloopen met de andere genoemde beklaagden en gearresteerden, zich van daar heeft weggemaakt.

Dat COJO, MENTOR, PRESENT en WINST, hunnen weg vervolgende, langs de Keizerstraat naar den Heiligenweg, stand hebben gehouden op de hoogte van het huis van MOZES NUNES MONSANTO; dat COJO, welke eigenlijk zich had voorgenomen om bij M. M. SMITH (door hem Missie PEGGIE genaamd, en bij welke hij door zijnen Meester in dienst was gesteld) brand te stichten, daarvan teruggehouden werd door het denkbeeld, dat hij door de slaven van M. M. SMITH, die in eene loots, aan de overzijde van haar huis, de wacht hielden, als ook door degenen, welke ten haren huizen gewoonlijk des nachts in de bakkerij werkzaam zijn, zoude kunnen ontdekt worden, en toen het voorstel heeft gedaan om brand te stichten, ten huize van genoemden M. N. MONSANTO, zeggende hij COJO met de localiteit van hetzelve huis goed bekend te zijn.

Dat COJO zich met MENTOR en PRESENT naar de Negerpoort van het huis van M. N. MONSANTO heeft begeven, terwijl WINST zich heeft verwijderd en zich geposteerd heeft op de Knuffelsgracht, nabij de woning van FRANS EYSBREKER, en alzoo schuins over dezelve Negerpoort geklommen zijnde, de houten bout, waarmede dezelve Negerdeur gesloten was, van binnen uit de klampen heeft opgeligt, en dezelve Negerpoort alzoo geopend zijnde, MENTOR en PRESENT op de plaats of het erf van M. N. MONSANTO zijn gekomen; dat COJO, MENTOR en PRESENT zich vervolgens eenen korten tijd hebben schuil gehouden op het gezegde erf van MONSANTO, in de nabijheid van eenen ezelstal, gedurende welken tijd zij te dier plaatse tabak hebben gerookt; dat MENTOR en PRESENT daarop zijn gegaan in de keuken op hetzelve erf, waaruit MENTOR een bak met eetwaren, bestaande uit bakkeljaauw, makreel en zoutevleesch, en PRESENT eene

hoeveelheid bannanen, aldaar voorhanden, hebben weggenomen en voor de hand gelegd, om die na het plegen der brandstichting weg te voeren; dat COJO inmiddels eene hoeveelheid waschgoed, hetwelk op de plaats te droogen hing, en waaronder zich een lap *maká* bevond, heeft bijeengepakt en tot eenen bundel gebonden, bij de Negerpoort heeft nedergelegd.

Dat COJO, MENTOR en PRESENT zich vervolgens in het woonhuis van M. N. MONSANTO begeven hebbende, de trap zijn opgeklommen; dat, terwijl MENTOR en PRESENT op de bovenste trede van denzelven trap bleven staan, COJO de slaapkamer is binnengegaan; dat hij aldaar een kind op eene kanapé en eene slavin naast hetzelve op den grond slapende heeft gezien; dat COJO, die door middel van een tondeldoos, welke reeds door MENTOR aangeslagen, doch weder was uitgedoofd, op nieuw in de nabijheid van den ezelstal tot vuur had geslagen, vervolgens eenige ontvlambare stoffen, en bepaaldelijk met een zwavelstok, de gordijnen van een ledikant, op gemelde slaapkamer staande, heeft aangestoken en in vlam gezet, dat hij COJO, daarna de brandende gordijnen op het ledikant geworpen hebbende, aan MENTOR en PRESENT, die steeds op de bovenste trede van den trap waren blijven staan, eenen wenk heeft gegeven om naar beneden te gaan; waarna hij COJO de slaapkamer ook verlaten heeft en MENTOR en PRESENT onmiddelijk naar beneden gevolgd is; dat COJO, na deze brandstichting gepleegd te hebben, nog het winkelhuis van M. N. MONSANTO heeft opengebroken, en van daar eenige goederen, waaronder stukgoederen, heeft gestolen, welke hij vervolgens zoude hebben geborgen ten huize van zekere FREDERIKA VAN PUYMAN en bij den achtsten beklaagden en gearresteerden HENRY, wonende de eerste in de zoogenaamde *Böhm-Knie;* dat de drie genoemde beklaagden en gearresteerden, COJO, MENTOR en PRESENT, vervolgens langs verschillende wegen naar het kamp in het *Picornobosch* teruggekeerd zijnde, den beklaagden en gearresteerden TOM, welke in het kamp aldaar lag te slapen, hebben wakker gemaakt, en aan denzelven heb-

ben gezegd, dat zij COJO, MENTOR en PRESENT het huis van M. N. MONSANTO reeds hadden verbrand; voorts aan denzelven TOM de verlichting aanwijzende, welke overal aan de lucht, ten gevolge van den brand, zigtbaar was; dat COJO zich daarna weder uit het kamp in het *Picornobosch* heeft verwijderd, terwijl MENTOR en PRESENT aldaar zijn verbleven; dat WINST den volgenden dag ook weder in het kamp in het *Picrnobosch* is teruggekomen, met zich voerende een kalkoen, een pandje en een doek, welke hij in den nacht van den brand had gestolen, zonder aanwijzing waar hij den diefstal van gezegde voorwerpen had gepleegd.

Dat korte dagen na den brand van den 3den op den 4den September de vierde beklaagde en gearresteerde FREDERIK, welke van zijnen Meester was weggeloopen, den beklaagde PRESENT heeft ontmoet en het voorstel van dezen, om mede te gaan naar het kamp in het *Picornobosch*, heeft aangenomen, dat evenzeer omtrent denzelfden tijd de vijfde beklaagde en gearresteerde CHRISTIAAN door MENTOR in het kamp is gebragt.

Dat gedurende den tijd, dat COJO, MENTOR, PRESENT, FREDERIK en CHRISTIAAN zich te zamen in het kamp van het *Picornobosch* hebben opgehouden, dezelve niet minder dan zestien onderscheidene diefstallen en rooverijen hebben gepleegd, waarvan de meeste met verzwarende omstandigheden hebben plaats gehad, daar zij bij nacht, met braak of in- of overklimming, en sommigen met meer dan één persoon, zijn bedreven geworden; dat FREDERIK en CHRISTIAAN, welke bij gezegde dieverijen en rooverijen meest hebben gediend, om de gestolene of geroofde voorwerpen te helpen dragen, tevens eene groote hoeveelheid dier voorwerpen, voor zoo verre die in gestolen kweek of gevogelte bestonden, hebben verkocht; dat PRESENT ook aan de negende beklaagde en gearresteerde BETSY ook van tijd tot tijd gestolen voorwerpen heeft overhandigd, om die voor hem te verkoopen; dat de achtste beklaagde en gearresteerde HENRY eveneens erkent van COJO gestolen goederen in bewaring te hebben ontvangen.

Dat, terwijl FREDERIK en CHRISTIAAN nog maar korte dagen

in het kamp in het *Picornobosch* zich bevonden, door COJO, MENTOR en PRESENT is beraamd, om op nieuw brand te stichten, ten huize van de Weduwe FERNANDES, door de beklaagden en gearresteerden Missie BOCCO genaamd, in de Keizerstraat dezer stad; dat COJO, MENTOR, PRESENT, FREDERIK en CHRISTIAAN op zekeren avond, zonder dat zij zulks meer bepaaldelijk anders hebben kunnen aanwijzen, dan dat dit een veertien dagen na de brandstichting, ten huize van M. N. MONSANTO, zal geweest zijn, een geruimen tijd na het vallen van het nachtschot tot het bewerkstelligen dier brandstichting zijn uitgegaan; dat de beklaagden en gearresteerden evenwel voor het huis van de Weduwe FERNANDES aangekomen zijnde, PRESENT de overige voornoemde beklaagden en gearresteerden heeft weten over te halen, om dien avond bij de Weduwe FERNANDES geen brand te stichten, en zulks, naar voorgeven van hem PRESENT, omdat hij daar ten huize dikwerf tabak en drank kocht; dat de beklaagden en gearresteerden, in het kamp in het *Picornobosch* teruggekomen zijnde, COJO met PRESENT hevige woorden heeft gehad, ter zake dat PRESENT oorzaak was geweest, dat COJO in zijn voornemen, om dien avond bij de Weduwe FERNANDES brand te stichten, niet was geslaagd; dat eenige dagen daarna COJO, MENTOR, PRESENT, FREDERIK en CHRISTIAAN op nieuw, een geruimen tijd na het vallen van het nachtschot, uit het kamp zijn gegaan, met het voornemen om aan het huis van de Weduwe FERNANDES brand te stichten; dat zij, op de hoogte van het huis der voormelde Weduwe FERNANDES gekomen zijnde, FREDERIK op de wacht hebben geplaatst, aan den hoek van de Watermolenstraat, op de hoogte van het huis, bewoond door zekeren S. SAMSON, CHRISTIAAN op de hoogte van het waaggebouw, met last van de drie eerstgenoemden, om, indien er menschen mogten aangekomen, dit door een afgesproken en door FREDERIK en CHRISTIAAN *in judicio* aangeduid teeken, bestaan hebbende in fluiten, te kunnen te geven; dat MENTOR vervolgens, door middel van een tondeldoos, welke met vuurslag en vuursteen, kort te voren, door CHRIS-

TIAAN, voor rekening van MENTOR en PRESENT, en wel bepaaldelijk voor de som van twee en dertig centen, was aangekocht bij zekeren vettewarier J. SCHEEN, vuur heeft geslagen, waarna COJO de brandstoffen, bestaande in kokosnotenschillen, oude lompen, zwam en korenbladen, heeft nedergelegd onder een plank, aan de deur van de straatzijde, en vervolgens die brandstoffen heeft trachten aan te steken; dat, vermits dit niet spoedig genoeg wilde gelukken, PRESENT eenige stukjes droog hout en krullen heeft bijeengezameld over het huis van de Weduwe FERNANDES, in de nabijheid eener destijds nieuw gebouwd wordende keuken van het huis eener dochter van M. M. SMITH, door hem Missie LETTIE PEGGIE genaamd; dat COJO de ontvlambare stoffen, door PRESENT aangebragt, op nieuw heeft trachten aan te steken; dat, deze brandstichting evenwel niet spoedig genoeg willende gelukken, de beklaagden en gearresteerden hieraan geen verder gevolg hebben gegeven, maar, zonder de nedergelegde brandstoffen weg te nemen, weder naar hun kamp in het bosch van *Picorná* zijn teruggekeerd; hebbende MENTOR, in het teruggekeeren naar het kamp, nog een diefstal van twee kippen gepleegd, waarmede hij in het kamp is teruggekomen, terwijl intusschen de dienaar der justitie LUDWIGSON, welke in zijne betrekking iets aan de Waterzijde te verrigten had, eene kleine vlam op de stoep van de woning der Weduwe FERNANDES ziende, derwaarts is gegaan en de zich aldaar bevindende brandstoffen heeft uitgedoofd.

Dat COJO, MENTOR, PRESENT, FREDERIK en CHRISTIAAN, eenige dagen daarna, alwederom uit hun kamp zijn gegaan om brand te stichten, ten huize van den Heer L. D. J. VAN BOMMEL, in de Keizerstraat; dat zij, voor gezegd huis gekomen zijnde, eerst weder FREDERIK als wachter hebben uitgezet, aan den hoek van de Watermolenstraat, en CHRISTIAAN in de nabijheid van het waaggebouw; dat, terwijl MENTOR weder door middel eener tondeldoos vuur had geslagen, COJO eenige ontvlambare stoffen, welke hij uit het kamp had medegebragt, voor een der deuren van het huis van den Heer VAN BOMMEL heeft neder-

gelegd en aangestoken; dat hij beproefd heeft, om eenige ontvlambare stoffen met zijn stok door eene reet onder de deur heen te duwen, doch dat hij hierin niet heeft kunnen slagen; dat COJO en MENTOR vervolgens de Negerpoort van het huis van den Heer VAN BOMMEL, welke gesloten was, hebben weten open te maken, door met een stok een der halve deuren zoo verre open te wringen, dat MENTOR de hout, waarmede de deur gesloten was konde opligten; dat COJO en MENTOR, nu op de plaats van den Heer VAN BOMMEL gekomen zijnde, eenige hoenders, welke op het achterste gedeelte van dat erf op eene schutting zaten, hebben gestolen; dat zij beklaagden en gearresteerden echter door het blaffen van eenen hond, welke op gemelde plaats naar hen kwam toeschieten, verschrikt geraakt en op de vlugt zijn gegaan, zijnde door PRESENT, FREDERIK en CHRISTIAAN weldra gevolgd, waarna al de vijf beklaagden en gearresteerden langs verschillende wegen naar het kamp in het *Picornobosch* zijn teruggekeerd.

Dat, buiten en behalve de gemelde brandstichtingen, COJO en MENTOR nog hebben beleden, dat zij brand hebben trachten te stichten ten huize van de Weduwe LEVY ABRAHAMS, in de Keizerstraat dezer stad; dat zij, COJO en MENTOR, tot het plegen daarvan uitgegaan zijnde, COJO over de Negerpoort is geklommen, en dezelve poort, doordien het slot niet behoorlijk was gesloten, heeft opengemaakt, waarna MENTOR ook is binnengekomen; dat beide evengenoemde beklaagden en gearresteerden, aan de achterdeur van de Weduwe LEVY ABRAHAMS gekomen zijnde, hebben bevonden, dat deze deur niet gesloten was, maar slechts aanstond; dat zij onmiddellijk het huis binnengetreden en naar boven gegaan zijn; dat zij eerst hebben beproefd, om op eene slaapkamer, alwaar eenige vrouwen lagen te slapen, een ledikant in brand te steken; dat zij echter, van dit voornemen terugkomende, naar den zolder zijn geklommen, alwaar COJO toen een koffer, welke, volgens beschrijving van dien beklaagden en gearresteerden, eenen ronden deksel had, met leder overtrokken

en waarin zich destijds eenig vuil goed bevond, ontvlambare stoffen nedergelegd en die aangestoken heeft; voegende COJO hier nog bij, dat hij op dien zolder bekend was, dewijl hij eens voor den Heer LEVY ABRAHAMS eene kist, door dezen op eene vendu gekocht, op gezegden zolder had gebragt; dat zij beklaagden en gearresteerden daarop weder naar beneden zijn gegaan en van de plaats van de Weduwe LEVY ABRAHAMS nog eenige hoenders en eenig waschgoed, hetwelk aldaar te droogen hing, hebben gestolen; zijnde hetzelve waschgoed door MENTOR naar het kamp in het *Picornobosch* medegenomen.

Overwegende dat dienvolgende de beklaagden en gearresteerden COJO of ANDRIES, MENTOR (alias GELUK), PRESENT, FREDERIK, CHRISTIAAN, WINST en TOM of TAM zich hebben schuldig gemaakt in het algemeen aan de misdaad van wegloopery, aan het maken van een komplot, strekkende om de misdaad van brandstichting overal, waar hun zulks doenlijk was, te bewerkstelligen; vervolgens bij die gelegenheid te rooven en te stelen niet alleen, maar ook zich met andere wegloopers, zoo mogelijk, te vereenigen, om, na deze stad in assche te hebben doen verkeeren, door kracht van wapenen, welke zij alsdan hoopten te kunnen meester worden, de Blanken en overige vrije bevolking in deze Kolonie uit te roeijen, en zich dus te stellen in eenen staat van onafhankelijkheid van het alhier gevestigde Bestuur, hetgeen de misdaad van rebellie constitueert;

Overwegende dat deze beklaagden en gearresteerden, buiten en behalve dat zij zich reeds aan verscheidene handelingen, welke den gequalificeerden diefstal kenmerken, hebben schuldig gemaakt, dan ook het door hen beraamd plan tot brandstichting, gelijk zulks ten processe bewijslijk is daargesteld, in armoede hebben ten uitvoer gebragt, en dat op vier herhaalde plaatsen en tijdperken, als: bij MOZES NUNES MONSANTO, de Weduwe FERNANDES, VAN BOMMEL en de Weduwe LEVY ABRAHAMS; dat de drie eerste beklaagden, met namen COJO, MENTOR en PRESENT, bij al deze misdadige handelingen moeten aangemerkt wor-

den als hoofdschuldigen, daar zij, met gemeen overleg, gezamenlijk op hetzelfde tijdperk en terzelfder plaatse zijn werkzaam geweest, om de misdaad van brandstichting te bedrijven, waarin zij ook zijn geslaagd, doordien hunne gezamenlijke pogingen, om het huis van M. N. MONSANTO in den brand te steken, en waardoor het schoonste en aanzienlijkste gedeelte dezer stad eene prooi der vlammen is geworden, het voor hen gewenscht gevolg heeft gehad; bij welke gelegenheid zij zich aan roof van onderscheidene voorwerpen hebben schuldig gemaakt; terwijl het geheel buiten hun toedoen en hunne oogmerken gelegen was, dat hunne overige pogingen, tot het stichten van brand op de andere plaatsen, niet heeft mogen gelukken;

Overwegende dat de beklaagden en gearresteerden WINST en TOM, ofschoon niet *immediaat* eenig aandeel aan de misdaad van brandstichting gehad hebbende, evenwel zich hebben schuldig gemaakt aan volkomene medepligtigheid aan dezelve, daar zijlieden zich bij *eede* met de drie eerste beklaagden, tot het volbrengen van dezelve hadden verbonden; dat zij van de gepleegde brandstichtingen niet alleen hebben kennis gedragen, maar ten gevolge daarvan mede hebben geroofd en gestolen, terwijl het in *confesso* is, dat zij beide met de drie eerste beklaagden en gearresteerden COJO, MENTOR en PRESENT het eens zijn geweest, om, wanneer er zich eene geschikte gelegenheid, na de vernietiging dezer stad, hiertoe mogt aanbieden, de Blanken en vrije bevolking te bevechten en uit te roeijen;

Overwegende dat de beklaagden en gearresteerden FREDERIK en CHRISTIAAN almede vallen in de termen, waaronder de beklaagden en gearresteerden WINST en TOM zijn begrepen, en ook hunne medepligtigheid en al de voorgenoemde misdaden bewijslijk is daargesteld, en alleen om de applicatie der straffe hunnen jeugdigen ouderdom bij den regter in aanmerking kan en mag komen;

Overwegende dat de beklaagden en gearresteerden HENRY en BETSY insgelijks bewijslijk moeten gehouden worden zich te

hebben schuldig gemaakt aan het helen van eenige door COJO en PRESENT gestolene voorwerpen, wetende op welke wijze dezelve verkregen waren;

Overwegende dat zoodanige verschrikkelijke misdaden, waardoor niet alleen het leven en de eigendom van elk goed ingezetene aan een ontwijfelbaar verderf is blootgesteld geweest, en waaronder zoo velen onzer brave stadgenooten hebben geleden en anderen door de herhaling der misdadige oogmerken dezer beklaagden hadden kunnen lijden, in een land, waar met ernst en klem de Justitie behoort te worden gehandhaafd, niet ongestraft kunnen blijven, maar, tot afschrik van alle zoodanige snoode misdadigers, in conformiteit der alhier bestaande criminele wetgeving gestrengelijk behooren te worden gestraft;

Overwegende, dat, naar de wetten dezer landen, op de misdaad van brandstichting, vooral met zoodanige verzwarende omstandigheden, als ten deze hebben plaats gehad, eene gequalificeerde doodstraf, en meestal het levend verbranden der hoofdmisdadigers wordt voorgeschreven, terwijl de medepligtigen, naar het *arbitrium* des Regters, met eene mindere straffe kunnen worden achtervolgd;

Regt doende,

Veroordeelt de beklaagden en gearresteerden, den Negerslaaf COJO of ANDRIES, aankomende D. M. SANCHES, laatst gewoond hebbende bij M. M. SMITH, in deze Kolonie geboren, naar gissing dertig jaren oud; den Negerslaaf MENTOR of GELUK, aankomende J. H. WAGNER, geboren in Afrika, oud, naar gissing, twintig jaren; den Negerslaaf PRESENT, aankomende de Weduwe SALOMON ABENDANON, laatst gewoond hebbende bij de Weduwe G. P. HEILBRON, in deze Kolonie geboren, oud, naar gissing, twintig jaren, om gebragt te worden op den Heiligeweg, alhier ter stede, vóór het erf, waarop het huis, aankomende MOZES NUNES MONSANTO, eene prooi der vlammen is geworden, en alduar, ten

voorbeelde en afschrik van anderen, ieder aan eene paal gebonden en vervolgens levend te worden verbrand.

Veroordeelt de beklaagden en gearresteerden, de Negerslaven WINST, aankomende de plantaadje *Jalousie*, in deze Kolonie geboren, oud, naar gissing, vijf en twintig jaren, en TOM of TAM, aankomende MARY ROSE HERBERT, in Afrika geboren, oud, naar gissing, zestig jaren, om gebragt te worden ter plaatse, alwaar men gewoon is, criminele executie aan slaven uit te oefenen, en aldaar met den koorde te worden gestraft, dat er de dood na volgt; gestorven zijnde, de hoofden afgehouwen en dezelve te dier plaatse op palen geplaatst en hunne ligchamen onder de galg begraven te worden.

Veroordeelt de beklaagden en gearresteerden, de Negerslaven FREDERIK, aankomende R. D. SAMSON, in deze Kolonie geboren, oud, naar gissing, zestien jaren, en CHRISTIAAN, aankomende M. ECKHARDT, in deze Kolonie geboren, en, naar gissing, oud veertien jaren; om gebragt te worden ter plaatse, alwaar men gewoon is criminele executie aan slaven uit te oefenen, en aldaar, onder de galg, met tamarinde roeden strengelijk te worden afgestraft, en wijders op de executieplaats in boeijen te worden geklonken, ten einde in dezelve, gedurende den tijd van *vijftien* achtereenvolgende jaren op de forteresse *Nieuw-Amsterdam* of eenig ander militair etablissement, buiten *Paramaribo* gelegen, ten behoeve van den lande, dwangarbeid te verrigten.

Veroordeelt den beklaagden en gearresteerden, den Negerslaaf HENRY, zeggende te behooren aan den Boedel MACKENSIE, in deze Kolonie geboren, oud, naar gissing, vijf en dertig jaren, om ter executieplaatse, voorschreven, onder de galg, met tamarinde roeden strengelijk te worden afgestraft; voorts op den regterschouder gebrandmerkt en wijders in zware boeijen te worden geklonken, ten einde in dezelve, gedurende den tijd van *vijftien* achtereenvolgende jaren, als voren, dwangarbeid, ten behoeve van den lande, te verrigten.

En de beklaagde en gearresteerde Negerslavin BETSY, aan-

komende de Weduwe SALOMON ABENDANON, laatst gewoond hebbende bij de Weduwe G. P. HEILBRON, oud, naar gissing, dertig jaren, en in deze Kolonie geboren, om ter executieplaatse, voorgeschreven, onder de galg met tamarinde roeden strengelijk te worden afgestraft, en wijders aldaar in boeijen te worden geklonken, ten einde in dezelve, gedurende den tijd van *tien* achtereenvolgende jaren, als voren, dwangarbeid, ten beboeve van den lande, te verrigten.

Zullende de kosten, ter dezer zake gevallen, voor zoo verre betreft de beklaagden en gearresteerden COJO, MENTOR, PRESENT, WINST en TOM, op grond van art. 1 der Publicatie van den Gouverneur-Generaal in Rade, van den 5den en 6den December 1828 (*Gouvernementsblad van dat jaar*, N°. 22), komen ten laste van het Hoofdbestuur dezer Kolonie.

En, voor zoo veel aangaat de beklaagden en gearresteerden FREDERIK, CHRISTIAAN, HENRY en BETSY, op grond van art. 2 derzelve Publicatie, provisioneel worden gebragt ten laste van het Hoofdbestuur, met autorisatie op den eischer R. O., om, na expiratie van den straftijd van evengemelde vier gearresteerden, dezelve, tegen betaling dier kosten, aan hunne meesters ofte dier representanten terug te geven, en, bij ontstentenis van zoodanige voldoening, met dezelven te handelen ingevolge de wet.

Met verpligting wijders op gemelde eigenaren of representanten, zorg te dragen, dat de voorschreven gearresteerden FREDERIK, CHRISTIAAN, HENRY en BETSY, na hun ontslag, zich nimmer of ooit aan *Paramaribo* of de omstreken dier stad vertoonen, op poene dat de zoodanigen dier gearresteerden, in handen der Justitie gerakende, zal of zullen worden gesteld ter dispositie van het Gouvernement.

Gelast dat van dit vonnis de gewone aanplakking zal geschieden.

Aldus gewezen te *Paramaribo*, bij de Heeren Mr. A. F. LAMMENS, *President*, Mr. H. R. HAIJUNGA, Mr. C. A. MARCHANT, F. P. PENARD, C. GOLLENSTEDE, L. THIJM en J. D. DE MEINERTZ-

HAGEN, Leden van het Geregtshof voormeld, den 10den Januarij 1833 en gepronuntieerd den 19den daaraanvolgende.

(*get.*) A. F. LAMMENS.

Onderstond,

Ter ordonnantie van den Hove,

(*get.*) A. VAN MEERTEN.

Geinterpreteerd bij de pronuntiatie,

(*get.*) A. J. COMVALIUS,

Gezw. Translateur.

(In margine staat:)

Het doodvonnis geapprobeerd,

De Gouverneur-Generaal der Nederlandsche Westindische Bezittingen,

(*get.*) E. L. VAN HEECKEREN.

Onderstond,

Ter ordonnantie van Zijne Excellentie,

De Gouvernements-Secretaris,

(*get.*) G. A. VAN DER MEE.

Voor eensluidend afschrift,

De Griffier bij het Geregtshof te Suriname,

A. VAN MEERTEN.

Het vorenstaande vonnis is op den 26sten Januarij 1833 ter executie gelegd, ten overstaan van den vollen Raad, den Heer Procureur-Generaal en Grifier van den Hove,

(*get.*) A. VAN MEERTEN,

Voor afschrift,

A. VAN MEERTEN.

BIJLAGE B.

EXTRACT UIT DE NOTULEN VAN HET VERHANDELDE BIJ HET GEREGTSHOF IN DE KOLONIE SURINAME.

Dingsdag den 8 *Mei* 1855.

Present de Heeren:

Mr. T. M. C. PELS RIJCKEN, *President.*
Mr. G. DE MEINERTSHAGEN,
Mr. B. DONKER CURTIUS, *Leden.*
Jhr. Mr. J. M. A. MARTINI VAN GEFFEN, *Griffier.*

Nader gezien de Voordragt van den Procureur-Genaal van den 17 Maart 1855 strekkende om autorisatie te bekomen van het Geregtshof, om tegen den beklaagde JAN HENDRIK GEURSMAN Bevelhebber der plantage Vriendsbeleid en Ouderszorg, ter zake van feitelijke geweldadigheid, die den dood van den slaven jongen KOFFIJ heeft te weeg gebragt, immers daartoe eene directe aanleiding heeft gegeven, doch die in geenen deele ondernomen is met geleiderlage of met het blijkbaar opzet om de beleedigde van het leven te berooven, te dienen van Criminelen eisch en Conclusie, of wel dat het Geregtshof ten deze zoodanig anders moge beschikken als hetzelve raadzaam zal oordeelen.

Gelet op de Resolutie van het Geregtshof van den 3 April j. l., bij welke een nader onderzoek omtrent de punten in dezelve opgegeven is gelast.

Gezien de dientengevolge nader gevoerde instructie alsmede de overige stukken van den Processe.

Overwegende dat blijkens het verhoor van den beschuldigde J. H. GEURSMAN (Product Litt. H.) de materieele aan hem ten laste gelegde daadzaken hoofdzakelijk door hem worden bekend, doch dat door hem wordt beweerd, dat hij door deze erkende daadzaken geene strafbare handelingen zou hebben gepleegd, of zich eenige straf schuldig gemaakt.

Overwegende dat bij art. 7 van het Reglement van den 10 October 1798 in deze kolonie afgekondigd bij Publicatie van den 30 October 1827, G. B. N°. 5 is bepaald, dat bijaldien er quaestie kan vallen over het al of niet misdadige van de daad, de beschuldigde in een ordinair proces behoort te worden ontvangen.

Overwegende, dat de qualificatie van de hem ten laste gelegde feiten door den beschuldigden ontkend en betwist wordende, evengemeld art. 7 in casu van toepassing behoort te worden gemaakt.

Heeft besloten den beschuldigde J. H. GEURSMAN te ontvangen in ordinair proces en te gelasten dat op de wijze in dat cas voorgeschreven zal worden voortgeprocedeerd, met toevoeging aan den beschuldigde, voor zoo verre door hem geen Practizijn ter zijner verdediging is gekozen, van den Procureur H. F. WESENHAGEN te dien einde.

Er zullen afschriften dezer worden toegezonden aan den Procureur-Generaal, den beschuldigde J. H. GEURSMAN en den Procureur H. F. WESENHAGEN.

Accordeert met voorsz. Notulen, de
Griffier van voormeld Hof.

(*get.*) MARTINI VAN GEFFEN.

THESES.

I.

Heres ex asse institutus cautionem Mucianam quidem substituto, non autem heredibus ab intestato praestare tenetur.

II.

Coheredes furiosi, cujus curator bonorum possessionem agnovit, non praeferuntur heredibus testatoris ab intestato.

III.

Art. 264 C. C. dicens, condemnationem ad poenam infamantem legitimam esse causam ad divortium impetrandum, non spectat ad casum condemnationis ab extraneo judice factae, ut censet Cons. DE PINTO, *Burg. Wetb.*, II, § 160, 3.

IV.

Uxor communioni lucri et damni renuntiare non potest.

V.

Actionem ad statum negandum a curatore ejus, qui patris locum obtinet, institui non posse, statuimus.

VI.

Adsentiri non possumus Cons. SCHÜLLER, putanti in commentario ad art. 521 C. M., contractum vectorem inter et nautam, negotium mercatorium esse.

VII.

Art. 320 C. M. voce *meerderheid* non tantum spectat ad praesentes exercitores, verum etiam ad absentes.

VIII.

Is qui literas cambiales acceptare vel solvere vult in honorem ejus, cujus nomine trassatae sunt, praefertur illi qui hoc facere vult in honorem trassantis.

IX.

Facimus cum BECCARIA, *des délits et des peines*, § XXXVI: »on ne peut appeler précisement juste ou »nécessaire (ce qui est la même chose) la punition d'un »délit, que les lois n'ont pas cherché à prévenir par les »meilleurs moyens possibles et selon les circonstances, »où se trouve une nation."

X.

Judicia ab extraneo judice lata in censum non veniunt ad poenam aggravandam propter relapsum in delictum.

XI.

Vere MONTESQUIEU, *Considérations sur les causes de la grandeur des Romains* etc.: »Il n'y a point d'État, qui »menace si fort les autres d'une conquête, que celui qui »est dans les horreurs de la guerre civile."

XII.

Criminis investigatio aut delatio praemiis excitanda non est, quod male suadet BONNEVILLE in novissimo opere, *de l'amélioration de la loi criminelle*. Chap. VII (*Des primes rémuneratoires pour la récherche des crimes et délits*).

XIII.

Recte ROSSI de puniendo conatu delinquendi, *Traité de droit pénal*, Livre II, Chap. XXXI: »La justice et la »politique réclament également une différence de peine »entre la tentative et le crime consommé."

XIV.

Praeclare idem, l. l. Livre II, Chap. XXIII: »Le pauvre »mourant de faim est en état de contrainte morale, dans »l'hypothèse il ne peut choisir qu'entre le vol et la »mort. Son action est illégitime mais excusable."

XV.

De jure provocandi extra ordinem damnatis adempto vere ELIAS LUZAC (Specim. *de modo extra ordinem procedendi in causis criminalibus*. Lugd. Bat. 1759): »mirum videri debet, quod in patria nostra, quae libera

»Respublica audit, et ubi cives libertatis tenacissimi ha-
»bentur, — in causis majoribus rejiciantur cautelae,
»quae in levioribus maximi habentur momenti."

XVI.

Recte scriptor BERNARDIN DE ST. PIERRE (*Etudes sur la nature*, vol. IV) legislatores monet: »Considérez »l'éducation de votre peuple, comme la partie la plus »précieuse de votre administration; c'est elle seule, qui »forme le citoyen; les meilleures loix ne sont rien »sans elle."

XVII.

Egregie SAY (*Cours complet d'Econ. polit.* p. 480): »Il est évident que pour avoir moins de pauvres, il ne »faut pas se borner à leur donner l'aumône, car nous »ne faisons ainsi que nourrir une loupe, qui grossit par »l'aliment qu'elle ravit au reste du corps. Il faut lui »donner les moyens de se nourrir et de former un corps »vivant par elle-même. C'est ce qui a fait nettement »prononcer par un de nos plus éminents économistes: » »qu'aucun plan pour secourir les pauvres ne mérite » »attention, s'il ne tend à mettre les pauvres en état » »de se passer de secours." "

INHOUD.